

НАГОЛОС

**ЗЕЛЕНИЙ
ТИЖДЕНЬ**

стор. 4

АРТ-ПРОЕКТ

**СПОГАДИ
В. КРИЩЕНКА**

стор. 6-7

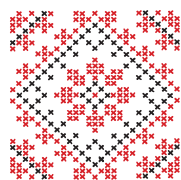
ФЕСТИВАЛІ

**КІНО
У СЛАВУТИЧІ**

стор. 13

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№21 | 25 травня 2018

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

**«Я НЕ КРІПАК,
ЩОБ МЕНЕ ПЕРЕДАВАТИ
ІНШОМУ ГОСПОДАРЮ
РАЗОМ ІЗ ЗЕМЛЕЮ...»**

ОЛЕГ СЕНЦОВ

стор. 3

ЗНАЙТЕ: ЦЕЙ ЦВЯХ НЕ ЗІГНЕТЬСЯ!

4182015719400131 21

ДМИТРО ЧОБІТ

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

СТОП. 9-11

Міністерство культури і далі продукує документи, покликані реформувати галузь мистецької освіти. І хоча певні зміни тут необхідні, ключовим лишається питання не самого факту змін, а питання – які саме зміни мають відбутися і до якого результату вони приведуть.

Саме під цим кутом хотілося би розглянути проект Положення про атестацію педагогічних працівників, що був опублікований для громадського обговорення на сайті Міністерства культури України 12 квітня 2018 року за підписом начальника відділу мистецької освіти Т.М. Колос.

Але почнемо з історії питання. Сама по собі атестація викладачів є дитям радянської епохи. Її витоки сягають часів найжорсткішого тоталітарного режиму 1930-х років – саме у Постанові від 10 квітня 1936 року ЦВК СРСР № 5 і РНК СРСР № 686 за підписом товаришів Молотова, Калініна та Уншлихта вперше йшлося про присвоєння педагогічних звань. Тоді звань було впроваджено три – «вчитель початкової школи», «вчитель середньої школи» та «заслужений вчитель школи». Про систематичні атестації у цій постанові ще не йшлося. Вони з'явилися пізніше – а саме в часи застійної епохи, у 1970-х.

У Постанові ЦК КПСС і Ради Міністрів СРСР від 20.06.1972 № 463 йдеться про створення при міністерствах освіти радянських республік, обласних та міських відділах освіти атестаційних комісій, які повинні були розробити відповідні механізми, а найбільш «отличившимся» присвоювати звання старшого вчителя і вчителя-методиста. Там же вперше в історії офіційних документів описано і портрет ідеального вчителя: «Учитель всією своєю поведінкою, у всіх своїх вчинках і діях повинен служити прикладом для учнів, бути взірцем високої комуністичної моральності, ідейної впевненості, культури, принциповості і широкої ерудиції».

Після розпаду СРСР система атестації викладачів перекочувала і в українське законодавство. У відповідних положеннях

МІНКУЛЬТ: ЯК ВИМІРЯТИ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА?

від 1993 (часи Л. Кравчука), 2001 (часи Л. Кучми) і, нарешті, 2011 (часи В. Януковича) років ми читаємо про 4 кваліфікаційні категорії – «спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії», «спеціаліст вищої категорії», та 2 педагогічні звання – «старший викладач», «викладач-методист». Присвоюють ці категорії атестаційні комісії, які бувають чотирьох рівнів – на рівні окремого навчального закладу, при міських або районних адміністраціях, при обласних управліннях культури і при Міністерстві культури України.

Працює ж уся ця бюрократична машина «з метою активізації творчої професійної діяльності педагогічних працівників, стимулювання їхнього цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності, росту професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності навчально-виховного процесу, безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення відповідальності за результати навчання і виховання, забезпечення соціального захисту компетентної педагогічної праці».

ЩО Ж ПЛАНУЄТЬСЯ ВВЕСТИ ТЕПЕР?

У світлі декомунізації, яка мала би спонукати чиновників Міністерства культури якщо не цілком відмовитися від рудиментів радянської доби, то хоча би не примножувати їх, здавалося, що бюрократичне навантаження на решті мінімізується, а у викладачів з'явиться більше часу, щоб приділити його безпосередньо дітям, а не папірцям для наглядачів.

Надію на такий розвиток подій давала і Концепція сучасної мистецької школи, прийнята Мінкультом 20 грудня 2017 року. У цій концепції радянська модель зазнала нищівної обструк-

ції (на нашу думку, навіть аж занадто жорсткої і безпелітної), натомість було проголошено, що «стара система гонитви за довідками, формальне ставлення до підвищення кваліфікації має відійти в минуле».

Тепер перейдемо до аналізу представленої документа. Власне піраміда з 4 категорій та 2 педагогічних звань, система комісій різних рівнів та вимога проходження атестації кожні 5 років залишилися. Тобто похаяти на словах радянську систему у чиновників мужності вистачило, а ось розпрощатися з радянським рудиментом на ділі – забракло. Але проблема починається далі, а саме в запропонованих критеріях присвоєння звань.

Ані за часів Брежнєва, ані за часів Януковича, ніхто з чиновників не наважувався прописувати ці критерії за допомогою цифр. Остання редакція документа (від 7 серпня 2014 року) передбачає, що атестаційні комісії, ухвалюючи рішення, мають зважати на «рівень виконання посадових обов'язків, рівень організації навчальної та виховної роботи, додержання вимог державних стандартів освіти, результати державної атестації навчального закладу, додержання вимог щодо забезпечення безпечних та нешкідливих умов навчання, знання законодавства у сфері освіти і культури, матеріально-технічне забезпечення закладу, додержання педагогічної етики, моралі». В яких одиницях виміряти цей рівень організації, чиновник завбачливо не прописав. Можливо, тому, що знав, що «перевірити гармонію алгеброю» – затія не з найкращих.

Натомість нинішній міністерський чиновник пішов ще далі і вирішив «системі гонитви за довідками» надати такі максимальної конкретики. Не будемо перелічувати всі критерії – це зайняло б забагато місця, а перелічимо найбільш одіозні, на нашу думку.

«Кількість учнів, відрохованих із закладу до завершення повного курсу навчання, (для викладачів

теоретичних, факультативних дисциплін та колективного музикування – кількість учнів, які пропустили 50% і більше занять з таких навчальних дисциплін) не перевищує 40% від загальної кількості учнів класу (групи)».

Реальність мистецьких шкіл є такою, що небагато учнів наважуються пройти всі 8 класів. Більшість залишає раніше. І зовсім не тому, що вчителі такі нудні, що від них тікають. Причини можуть бути різні. Хтось змінює пріоритети, хтось переїжджає жити в інший район, хтось не в змозі платити за навчання або має проблеми зі станом здоров'я. Це не означає, що час згаяно – навіть рік навчання у мистецькій школі дає дитині певну користь – вона вже долучається до світу прекрасного, розвивається її креативне мислення, яке пізніше дитина застосує, якщо і не в мистецькій, то в інших видах діяльності. Автор цих рядків, до речі, теж не пройшов повний курс у ДМШ – відучившись 3 роки, потім перейшов до студії при консерваторії, а потім – до КССМШ, де і підготувався до вступу до консерваторії. І авторові було би дуже прикро, якби через ці переходи по закладах його перші викладачі отримали би неприємності у вигляді недодержаних відсотків.

Власне, якщо підняти документацію і подивитись, яка частина учнів музичних шкіл «доживає» до останнього класу, ми побачимо, що пройти повний курс навіть для 60% учнів вдається мало кому. До речі, в міністерстві ця статистика є, тож чиновник усвідомлює – більшість викладачів цей бар'єр не подолають і категорію втратять. До речі, що вища категорія, то відсоток відрохованих має бути меншим.

А ось із тієї ж серії для концертмейстерів:

«...забезпечив супровід не менше 50% публічних виступів здобувачів освіти (сольних або в колективі) з тих, хто навчається в класі».

Тут навіть важко собі уявити, якого роду довідки концертмейстер має зібрати, аби довести, що свої 50% він виконав. Припустимо, отримати папірець із засвідченням участі в концерті ще можна в організатора заходу, але як відстежити, з ким і скільки разів його учень ходив «наліво»? І що йому робити, скажімо, з юними вокалістками, які не соромляться співати під «мінус», або з хоромими колективами, що мають нахабство співати а капела (тобто без супроводу)? Знов-таки, що вища категорія, то відсоток має бути більшим.

Тепер для викладачів теоретичних дисциплін:

«забезпечує участь як мінімум 20% студентів, що опановують відповідну дисципліну, у культурологічних заходах, проектах, у тому числі наукових, науково-практичних конференціях».

Щоб пройти цей критерій, викладач повинен придумати для студентів якийсь примус, що не залишить їм можливості уникнути конференції. Щоб було зрозуміло, моделюємо ситуацію. Ви – молодий викладач, викладаєте сольфеджіо, у вас є група духовиків, яких в принципі не цікавить нічого, окрім вправної гри на своєму рідному інструменті. Звичайно Ви повинні навчити їх відрізняти кварту від квінти, бо це, врешті, знадобиться їм у професійній діяльності, але... як Ви поясните їм необхідність брати участь у науковій конференції? Розкажете правду про свої проблеми з відсотками? Чи зберете щось про користь конференції для розвитку дихальної техніки? Чи налякаєте незаліком і зняттям стипендії? Очевидно, що, якщо Ви чесний викладач – Ви просто покинете роботу, на якій у чесний спосіб Ви ніколи нічого не досягнете.

А ось нарешті вишенька на тортику – критерій для вчителів вищої категорії:

«а також підготував за між-атестаційний період мінімум трьох лауреатів учнівських або студентських обласних відкритих, всеукраїнських та/або міжнародних виконавських конкурсів, які відповідають вимогам, визначеним Міністерством культури».

Знов-таки моделюємо поведінку вчителя. Якщо Ви викладач гри на фортепіано (чи на іншому інструменті) і працюєте на ставку, ви матимете в класі 10–12 учнів. Із них половина вчитимуться в молодших класах і поки що нічого не вміють, ще 2–3 учнів у середніх класах, але не надто вмотивованих, і, можливо, 2–3 талановитих і справді зацікавлених десь когось перемогти. ►

► Ось ці, найбільш вмотивовані, це і є Ваш шанс розв'язати проблему з категорією. І ось тепер питання – як Ви поясните цим дітям, що їм необхідно взяти участь у конкурсі? Ні, звичайно ж, Ви не будете розповідати про свої проблеми з атестаційною комісією. Ви скажете, що конкурси – це круто, корисно, це розвиває і таке інше. Пояснювати доведеться не тільки дітям, а й батькам, бо конкурси – це також вступний внесок, а якщо вам не пощастило жити у великому мегаполісі – то ще й витрати на дорогу, й помешкання у чужому місті.

І ось, нарешті, Ви всіх переконали, дитина поїхала на конкурс, успішно виступила, але от халепа – журі віддало перші місця іншим! А що ж Ви думали – Ви один такий амбітний і хочете вищу категорію? Та ні, вся область така сама. І що? Ви розкажете дитині про свої проблеми з атестацією? Звісно ні – Ви ж креативний педагог, а не радянська консерва! Ви знайдете потрібні слова і поясните, що не можна складати лапки, треба боротися далі, а заодно пронохаєте, чи немає можливості домовитися із членами журі якось заздалегідь, ну там коньячку припасете на такий випадок чи там конвертик. І вуаля – через рік дитина приносить вам омріяний диплом, і ви радієте... ну звісно ж успіхам дитини радієте, а Ви про що подумали?!

Хоча є й інший спосіб. Ви тишенько домовляєтесь з колегами організувати щомісячний обласний конкурс, так, щоб інформація про нього не надто афішувалася, розробляєте графік, хто і коли на ньому отримує лауреатство, і... якщо Ваш менеджерський хист і вміння домовлятися – на висоті, омріяна категорія у Вас майже в кишені!

Про всяк випадок уточнимо – автор цих рядків не проти дитячих конкурсів у принципі, і навіть сам у відповідному віці перемагав у них, але категорично проти того, щоб конкурси для дітей перетворювалися на складник кар'єрної бюрократії для викладачів.

Що? Дитина раптом відмовилася від участі в конкурсі? Захотіла стати програмістом, покинути школу і до всього ще й перепаскудити Ваш відсоток відрахованих учнів? Негайно проведіть з батьками виховну бесіду! Розкажіть батькам, які чудові перспективи відкриває професія музиканта! Які високі зарплати отримують викладачі музичних шкіл! Які потрібні музиканти в наших оркестрах! Як поважають викладачів чиновники Міністерства культури! Врешті, позичте в когось норкову шубу і прийдіть на урок у шубі – для наочності!

Ах, Ви чесна людина і не хочете брехати? І корупційних схем з колегами не хочете? Е ні, з таким застарілим підходом Вам краще слід за Вашим учнем йти в програмісти. Або їхати у свої Європи, там відсоток випускників не рахують, та й зарплати кращі.

Андрій БОНДАРЕНКО,
композитор, піаніст, громадський діяч

ЛЮДИНА СПРАВЖНЬОЇ ЧИСТОТИ

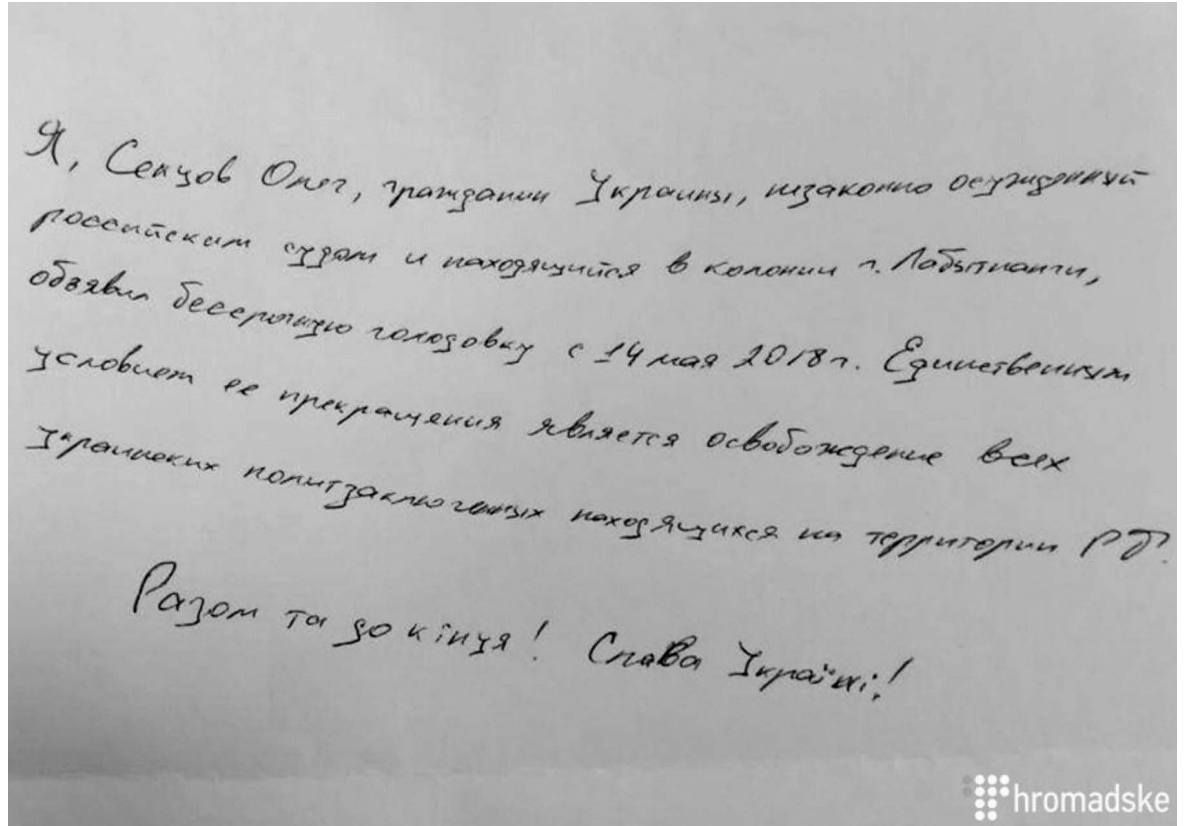
Олег Сенцов, відомий у світі кінорежисер з окупованого Криму, український політв'язень Російської Федерації, 14 травня оголосив та розпочав безстрокове голодування.

**Олександр
ЯРОШЕВСЬКИЙ**

З а кілька днів до цього, 10 травня – в ексклюзивному ефірі «Громадського», а 11 травня – в «Кримському домі» відбулися прем'єрні покази фільму «Етапом через пів-Землі: історія ув'язнення Сенцова і Кольченка».

Фільм дуже насичений інформаційно. За годину доведеться й зазирнути в зали судової розправи, і почути тривожні слова з вуст рідних та близьких людей. Там і документальна розповідь про жахливі «традиції» свавілля в колонії, де перебуває Кольченко. (Тільки цього року Сашка вже тричі запроторювали до карцеру. Останнього разу – за нібито ходіння без конвою коридором, яким у принципі без конвою пройти неможливо...)

Від кадрів із заполярного Лабитнангі часом фізично стає зимно. І не лише через спостереження –30°C в тамтешнім березні, а через відчуття того інфернального холоду, що ним російська влада катує найстрашнішого зі своїх ворогів – українського режисера Сенцова. У заключних кадрах фільму про це прямо каже правозахисник Тетяна Щур: «...ось ці етапи безкінечні... це ж треба було з Якутії Сенцова тягти через усю Росію, і тягти його на Ямал! От навіщо це треба було робити?» І на запитання журналіста: «А як Ви собі на це запитання відповідаєте?», каже: «Тортури. Тортури. Олега просто хочуть зламати, сховати, бо я вважаю, що наразі – якщо брати з усього спектру

Заява Олега Сенцова. Фото hromadske.ua

політв'язнів, різних – він найнебезпечніша з усіх для влади людина...» («...можливо, не тільки для російської», – додає, й ніби трохи ніяковіючи, вибачається).

А на 42-й хвилині фільму правозахисник Микола Щур висловлює формулу, за яку дякували авторам глядачі. Ось ця страшна, але така, що дає єдину бодай надію, формула: «У разі, коли людина поводить незалежно, тобто ні перед ким не схиляється, – ну, просто в людини є гідність – то вона там вижити може. За однієї, звісно, умови: якщо адміністрація не дасть команди її вбити. Кольченка, Сенцова, з Клихом теж так, з іншими – не знаю, цих адміністрація... береже. Тому, що завдяки вам – ЗМІ, які говорять і роблять інформацію щодо них відкритою, вони – живі».

Під час обговорення фільму були спроби якось уявити собі, як можна допомогти Сенцову. Кольченко, в Копейську, принаймні, працює. В колонії «Білий медведь» робота – дефіцит. Олег сидить в одиночці і... готується. Ніхто не знав, до чого. Тепер знаємо: готувався до... виклику.

Олег оголосив голодування не заради одного себе, він вимагає звільнити всіх (наразі їх нараховано 64 особи) українських політв'язнів. Як пише «Радіо Свобода»: «Про це йдеться в його листі з колонії, який отримав російський адвокат Дмитро Дінзе.

«Я, Сенцов Олег, громадянин України, який незаконно засуджений російським судом і перебуває в колонії міста Лабитнангі, оголосив безстрокове голодування з 14 травня 2018 року. Єдиною умовою його припинення є звільнення всіх українських політв'язнів, які перебувають на території Російської Федерації. Разом та до кінця. Слава Україні!» – написав український в'язень».

Ось цей документ на світліні, отак він виглядає. Важлива кожна деталь. Ось що, до речі, видно з експертизи тексту: «Початок кожного слова стоїть вище за завершення попереднього. Це вказує на обережність, гідність, стійкість, витримку, впевненість та розсудливість». Тож це не скрик відчаю: свідомий чин. Адвокатуві Дмитру Діндзе, коли той вказав своєму підзахисному на всі можливі наслідки, зокрема – незворотні для здоров'я, – пише далі «Радіо Свобода», – Олег Сенцов заявив, що готовий вмерти,

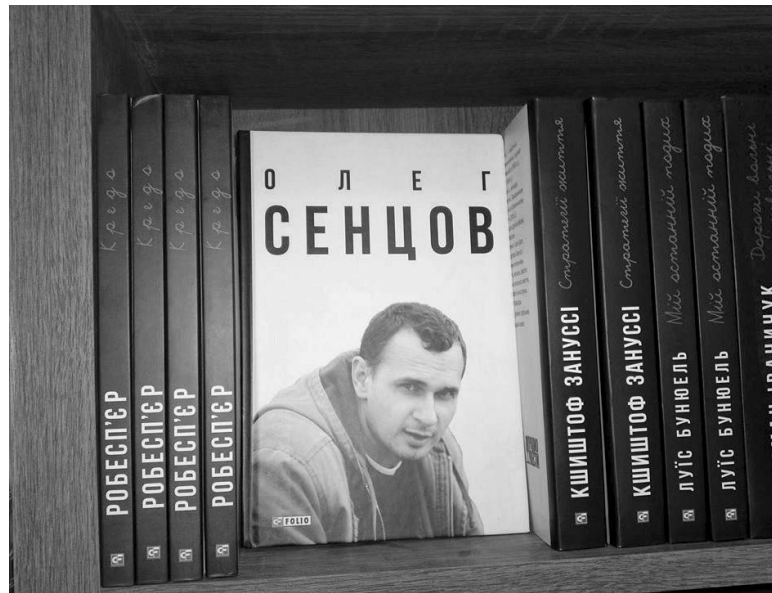
якщо його вимоги не буде виконано...

У книгарні Довженка книга «Сенцов» стоїть на полиці між книгами «Робесп'єр» та «Кшиштоф Зануссі», далі – «Луїс Бунюель», далі – книжки про інших людей, відомих в історії. На стор. 105 книги «Сенцов» дописує Бригіта Мантай, Радник Medienboard Berlin-Brandenburg з фінансування кіно у Східній Європі. Жодної політики, суто про творчість, це про 2013 рік: «Я багато розповідала про винятковість таланту Олега в Німеччині, спілкувалася про це з нашими продюсерами... Навколо його проекту вже був певний галас, і було дуже приємно, що наш фонд також долучився до фільму...».

А далі втручається сувора реальність, що загальмувала цей творчий рух: «У стрічці «Носоріг», як мені здається, Сенцов хотів показати людину справжньої чистоти, яка існує до того часу, доки в її середовищі не починають з'являтися сили протидії. Ідея цього фільму, в якому показана людина, що потрапила в кричуще несправедливі обставини, зараз втрутилася й у реальне життя Олега».

Митець незрідка буває провидцем. Бо, коли він справжній митець, життя його цілісне зі світом, а світ потужніший за силу: «Роботи Сенцова дали мені зрозуміти, що нічого не вирішено наперед, що людина за допомогою своєї внутрішньої сили може вибрати будь-який шлях, витримати всі випробування».

Вірімо.

БЛАГОСЛОВИ УКРАЇНУ, СВЯТА ТРІЙЦЕ!

Ці слова сьогодні лунають у церквах Бессарабського краю і всієї країни, де правиться служба на честь зішестя Святого Духа на апостолів, – каже знавець і пропагандист довколацерковних звичаїв та обрядів Василь Григорович Швидкохід з Приднуав'я. – Вони йдуть від душі і серця прочан, які останнім часом змудьгувалися за миром та заможним життям у своїй хаті.

СВЯТО ЯК СЯЙВО ДУШІ

– Дехто, Василю Григоровичу, вважає, що повторення змісту християнських свят протягом двох тисячоліть нічого нового не несе, крім формального відбуття церковниками своїх обов'язків, а у простих людей, які напам'ять знають ці релігійні сюжети, вони просто відбирають час і кошти у вигляді пожертвувань тощо...

– То хибна думка. Повторення – мати навчання. Це – істина. Весна повторюється мільярди років. Для мешканців землі – це завжди зміни в докільді, пробудження природи, радість цвітіння, свіжість зелені, зрештою, це здійснення якихось мрій. Світлий настрій дарують нам і християнські свята. Від них краще і легше дихається. Вони несуть заряд упевненості в собі, у своїх надіях. Для людей будь-якого віку ці свята – слайво душі, яке висвітлює схильності, здібності, таланти...

Доречно нагадати історію свята святої Трійці, навіть якщо ваші читачі її добре знають. Але уява людська здатна і від повтору створювати щемливе відчуття. Суджу по собі, певен, що й ви не виняток.

«Ідіть, научайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, Святого Духа», – так наставляв своїх учнів Христос невдовзі після Воскресіння. Свою назву свято отримало на знак зішестя Святого Духа на апостолів, яке їм обіцяв Ісус Христос перед своїм Вознесенням на небо. Зішестя сталося в день єврейського свята Шавуот – П'ятидесятниці.

На п'ятдесятний день після Вознесення учні Ісуса Христа, Матір

Божа та деякі жінки й іудеї, які вірували в Нього, зібралися в одному домі на Сіонській горі – загалом близько ста двадцяти осіб. Як завжди, вони молилися і чекали зішестя Святого Духа. Була третя година дня за єврейським ліком (за нашим – дев'ята година ранку).

«І несподівано зчинився шум з неба, ніби буря раптово зірвалася, та й наповнив увесь дім, де вони перебували. І з'явилися їм розділені язика, наче вогненні, й осіли по одному на кожному з них. Всі ж вони сповнилися Духом Святим і почали говорити іншими мовами, як Дух їм давав провіщати...»

– А як Вам, Василю Григоровичу, уявляється фраза «І несподівано зчинився шум з неба»? Що це за подібність до «бурі»? Лемент голубів? Скрип небесної коліснички, якою прибули Божі янголи? Чи...

– Ви намагаєтесь розшифрувати те, що належить сприймати на віру. У вступі до Нового завіту сказано, що в Святому Писанні «правда перемішується з містичним символізмом, але оптимізм її запевняє віруючих у тому, що, незважаючи на те, що буде відбуватися на світі, де завжди можливі різні переслідування дітей Божих, віруючі люди знають, що їх чекає вічне блаженство на небі».

Того дня, коли зчинився шум з неба, в Єрусалимі перебували іудеї, люди побожні з різних народів. Зібрався великий натовп,

усі дивувалися, бо кожний чув, як учні розмовляють їхньою мовою. І всі були вражені і дивувалися, звертаючись одне до одного: «Хіба ж не галілеяни всі оці, що розмовляють? Як же кожен з нас чує від них свою мову, в якій народилися? – всі чуємо, що говорять вони про великі діла Божі мовами нашими!»

І всі дивувалися, звертаючись одне до одного: «Що це значить?» А деякі глузливо казали: «Вони напились солодкого вина».

І ЗАГОВОРІВ СВЯТИЙ ПЕТРО

– Тоді святий Петро разом з одинадцятьма апостолами вийшов до натовпу і дужим голосом звернувся до людей: «Мужі іудейські та мешканці Єрусалиму! Вислухайте слова мої: вони не п'яні, як ви думаєте, бо зараз третя година дня, а це те, що провіщав пророк Іоїль: «І буде останніми днями, – говорить Господь, – Я вилию від Духа Мого на всяке тіло, і будуть пророкувати сини ваші, і дочки ваші та юнаки ваші будуть бачити видіння, а старшим вашим будуть сни снитися».

І на рабів Моїх, і на рабинь Моїх в ті дні Я вилию від Духа Мого, і вони будуть пророкувати. І покажу чудеса вгорі, на небі і знамення внизу на землі: кров і вогонь і куріння диму. І сонце перетвориться на темряву, а місяць на кров, перш ніж день Господній настане, великий та славний. І буде: всякий, хто покличе ім'я Господнє – спасеться». Отже, твердо знай весь дім Ізраїлів, що Бог зробив Його Господом і Христом, Цього Ісуса, якого ви розп'яли».

Почувши це, ті, що слухали, зворушилися серцем, і запитали Петра й інших апостолів: «Мужі-браття, що ж нам робити?» Петро відповів: «Покайтеся, і нехай охреститься кожен з вас в ім'я Ісуса Христа на відпущення гріхів ваших, і отримаєте дар Святого Духа. Бо вам належить обітницю і для дітей ваших, і всім дальнім, кого тільки покличе Господь, Бог наш».

І багатьма іншими словами він свідчив і благав їх: «Спасайтесь від роду лукавого!» Ті, що охоче прийняли його слова, охрестилися. І в той день до віри приєдналося близько трьох тисяч душ.

– Такою палкою і переконливо була промова Петра? А де про це сказано?

– У книзі «Дії Апостолів», написаній євангелістом Лукою. По суті, вона є продовженням його Євангелії. (Василь Григорович знаходить у Новому Завіті розділ про життя перших християн). Послухайте. «І вони – себо ті, хто повірив у Христа, – постійно перебували у вченні апостолів, і в єднанні, переломленні хліба та в молитвах. І був страх у кожній душі; і багато чудес і знамен чинили апостоли. А всі віруючі були разом і мали все спільне. І продавали маєтки та майно, і ділили між усіма, за їхньою потребою. І кожного дня перебували однодушно в храмі і, переломлюючи хліб у домівках, приймали їжу з радістю і в простоті серця; хвалячи Бога і перебуваючи в любові до усього народу. І Господь щоденно додавав до Церкви тих, що спасалися».

Я часто зачитую цей розділ перед людьми, з якими спілкуюсь. Мене запитують: «Чи не здається вам, що Лука описує комуністичні осередки суспільства?» Відповідаю прямо: «Не лише здається, а так воно було насправді. Лука ніби зазирнув у двадцять століття. На жаль, він не дав рецепта збереження такого ладу від діявола, який підступними діями збив людей з пантелику, довів їх до ганебних вчинків, які зруйнували те, що передбачав апостол. Але відомо, що після руйнації завжди настає відновлення. Такою є природа життя, яка діє за законами Божими».

БЕССАРАБСЬКИЙ ОРНАМЕНТ

– Від ваших вилківських колег, Василю Григоровичу, я чув, що нинішнє свято перейняте духом оновлення. В чому це виявляється?

– У торжестві зелених барв. Починається це з того, що священник, одягнений у яскраві зелені з позолотою ризи, разом з церковним хором вирушає хресним ходом до криниць і кропить їх свяченою водою. Ті прихожани, які бажають повного посвячення своїх будівель, виносять до воріт стіл, покривають його скатеркою, а зверху кладуть хліб-сіль. Священник зупиняється біля такого столу і, прочитавши Євангелію, заходить до хати й кропить свяченою водою всі стіни та інші будівлі господарства.

І саме свято має розширений часовий розмір, у нас його називають «зеленим тижнем». Він починається з четверга і завершується четвергом. У центрі – неділя з титулом Дня Святої П'ятидесятниці, або Святої Трійці. Це свято завжди вважалося жіночим.

У суботу, яка називається клечалною, напередодні Святої Трійці, до схід сонця, дівчата йдуть до левади. Збирають конвалії, незабудки, волошки, чебрець, любисток, канупер і, влітаючи в них полин, в'ють вінки.

– А для чого полин?

– Щоб відганяв злих духів, він наділений такою властивістю... Повертаючись із левад, співають: *Ой, зів'ю вінки та на всі святки, Ой, на всі святки, усі празники. Бо в саду весна розвивається, Бессарабський рід прокидається».*

– Патріотичні слова.

– Це бессарабський орнамент вшанування відомої євангельської події. Дівчата як майбутні матері – продовжувачі роду людського, і молодіці, які вже мають дітей, прикрашають свої хати свіжою зеленню, що вважається захистом й оберегом від усілякої нечисті.

У нас цього дня куди не кинь – все в зелені. Перед вікнами – зелень, тини і паркани, уквітчані зеленим гіллям. Входиш до хати – і там запашна зелень. На покутті зеленіє кленове деревце, що відтіняє стіл, накритий білою скатеркою. На столі хліб і сіль, за образами – бузок і гвоздика. Перед іконою жевріє лампадка або воскова свічка. Долівка встелена травою, серед якої духмяний чебрець і гіркий полин.

Люди згадують різні прикмети, повір'я, дотримуються усталених звичаїв приймати гостей і ходити в гості. І Богові дякують за те, що мають чим пригощати. В селах влаштовуються різні розваги, цікаві спортивні змагання.

Апофеозно відбуваються традиційні цього дня вінчання молодих пар під церковні дзвони та хрещення новонароджених. Життя вирує, і кінця-краю йому немає...

Бесіду вів Михайло БАЛТЯНСЬКИЙ

У Львові відкрилася виставка живописних творів студентів Інституту архітектури Національного університету «Львівська політехніка» та їхніх колег із Польщі.

Надія ПАСТЕРНАК

Ця виставка – результат пленерів у польському містечку Хелмно в Помор'ї (не варто плутати з колись українським містом Хелм поблизу кордону – авт). Хелмно – це унікальне місто польського Помор'я, де майже кожен об'єкт побудований із червоної цегли, зробленої вручну, і є частиною європейського маршруту Готичного цегляного стилю. У місті добре збережена німецька готика XII–XIII століть, а ще Хелмно називають «містом закоханих», бо в од-

ГОТИЧНА АРХІТЕКТУРА — НА СТУДЕНТСЬКИХ РИСУНКАХ

ному з храмів зберігаються мощі святого Валентина...

У місті збереглися готично-ренесансна Рагуша 1298 року і багато храмів та інших архітектурних об'єктів середини XIII століття: костел Успіння Святої Діви Марії, костел Святого Якуба Старшого і Святого Миколая, колишній бенедиктинський комплекс, костели Святого Духа, Петра і Павла, каплиця Святого Мартіна, оборонні стіни XIII століття, Грудзьонські міські ворота... Одне слово, це місто – справжня перлина давньої архітектури, величезна знахідка для майбутніх архітекторів. Саме тут відбувають практику і пленери студенти архітектурних ВНЗ та відділень Польщі. Від

2004 року до цих пленерів приєдналися й студенти Інституту архітектури Львівської політехніки.

На виставці, яка відкрилася в головному корпусі НУ «Львівська політехніка», представлені найкращі живописні твори польських студентів, є каталог робіт переможців конкурсів за період 2004–2015 років, а також роботи львівських студентів. Під час її відкриття з вітальним словом до присутніх звернувся Генеральний консул Республіки Польща у Львові Рафал Вольський. Він зізнався, що робота архітектора йому близька і знайома, адже його батько був архітектором. Пан консул наголосив, що саме академічна спільнота, студентська молодь

покликані зробити якнайбільше для зміцнення дружби і співпраці двох наших народів. А ще розповів присутнім цікаву історію: коли в Німеччині до влади прийшов Гітлер, один видатний польський художник емігрував до Амстердама. Одного разу його запитав колега: «Як же ти будеш працювати, адже в Польщі залишилася твоя майстерня?» А той витягнув з кишені олівець і сказав: «Ось моя майстерня!»

«Комп'ютер – комп'ютером, Інтернет – Інтернетом, а головним інструментом архітектора є справді олівець. На жаль, в Інституті зникла акварельна практика, у нас скоротилися на цілий семестр предмет «Рисунок і живопис». На

пленери ми їздимо під час канікул і відпусток фактично за власні кошти (польська сторона забезпечує тільки житлом), але все одно поїхати на черговий пленер цього горіч зголосилися 20 студентів. Їх готують найкращі професори, – сказала керівник студентських робіт, доцент кафедри дизайну та основ архітектури Львівської політехніки Ореста Ремешило-Рибчинська.

налагодила дружні зв'язки, з деякими контактую і зараз», – поділилася враженнями учасниця пленеру, аспірантка Марта Брич.

«Така творча співпраця є корисною не лише нашим університетам, а й нашим дружнім народам. Приємно, що цю шляхетну справу роблять молоді люди, адже їм будувати наш спільний європейський дім – наголосив проректор

«Для мене це була велика професійна і громадянська школа. Я навчилася працювати й під дощем, і під пекучим сонцем. З багатьма польськими студентами

з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків Львівської політехніки професор Олег Матвійків.

Під час відкриття цієї виставки нагадали, що дух польського малярства постійно присутній у головному корпусі Університету, маючи на увазі Акткову залу, прикрашену серією полотен «Тріумф прогресу», створену під керівництвом видатного польського художника Яна Матейка.

Польську делегацію мерії Хелмно очолювала заступник бургомістра з питань освіти, культури та промоцій Магда Людвіковська. Гостям організували екскурсію замками Львівщини, що теж для них було приємною несподіванкою. Вони захоплювались побаченим і висловили сподівання, що ці пам'ятки архітектури будуть в Україні належно збережені.

Фото Йосипа МАРУХНЯКА

«ДНІСТРОВЕ ПЕРЕВЕСЛО»

Уже вдесьте відбулося у Заліщицькому районі Тернопілля всеукраїнське літературно-мистецьке свято «Дністрове перевесло», організоване обласним відділенням Українського фонду культури та Українською літературно-мистецькою фундацією.

У ньому взяли участь поети, прозаїки, літературознавці, діячі культури Києва, Чернівців і Тернополя. Зокрема, поет-політв'язень із Києва Микола Горбаль, голова обласного відділення Українського фонду культури, поет Володимир Барна, директор Чернівецького музею О. Кобилянської Володимир

Вознюк, голова обласної організації НСЖУ, прозаїк Василь Тракало, місцеві літератори: прозаїк Петро Дараманчук, поети Олег Вістовський та Оксана Дяків, літературознавець Ірина Ковальчук. Цікаві зустрічі майстрів слова відбулися у Заліщицькій загальноосвітній школі I–III ст. ім. О. Маковея, Товстенській, Торській,

Кошилівській ЗОШ I–III ст., Шутроминській початковій школі, а також у Заліщицькому агроколеджі. Гості розповідали про своє життя і творчість, читали свої твори, відповідали на запитання присутніх. У рамках свята було вручено всеукраїнську літературно-мистецьку премію ім. П. Ковальчука за 2017 рік таким лауреатам: поетесі Ганні Рибциник, краєзнавцю Михайлові Сопилюку, журналістці Антоніні Полотнюк, освітянам Олексієві Прогодюку та Володимирові Бенев'яту.

Гостей щиро привітала Заліщицький міський голова А. Квач. До проведення свята долучилися своєю добродійною підтримкою меценати, уродженці Заліщицького краю В. Тишковський, М. Лазар, П. Ландяк, яким вручено дипломи «Меценат українського слова».

Анна КУЗИШЕН,
прес-секретар Тернопільського
обласного відділення Українського
фонду культури

Пісня... Що не кажіть, а з усіх видів мистецтва вона здатна найшвидше притулятися до людського серця.

Якось так трапилося, що доля давно пригорнула мене до пісенної творчості. Написано доволі багато – може, десь до тисячі пісень. Звичайно, не всі вони залишалися в леті: деякі, як оті безсилі пташата, злетіли раз-другий – і змовкли, згорнувши свої крильця. І, все ж, є й такі, що набрали висоту і не покинули свого озвученого неба.

Я запам'ятав слова одного мудрого чоловіка, звернувши до піснетворців: якщо тебе перелетить одна-дві пісні, – значить ти в цьому світі відбувся. Не знаю, чи є в мене саме такі пісні? Хотілося б думати, що є.

На творчих зустрічах мене часто запитують, як народився той чи інший пісенний твір, до якого я причетний. І ця цікавість мені зрозуміла: коли, приміром, прозовий чи поетичний твір має одного автора, то пісня поєднує хист і старання багатьох – поета, композитора та виконавця. Розповім, як народжувалися і долітали до слухачів деякі пісні. І на крилах яких голосів це відбувалося. Може, комусь буде цікаво.

Тож – окремі коротенькі розповіді.

З ЙОГО ВУСТ ПІСНЯ ПОЛЕТІЛА У СВІТ

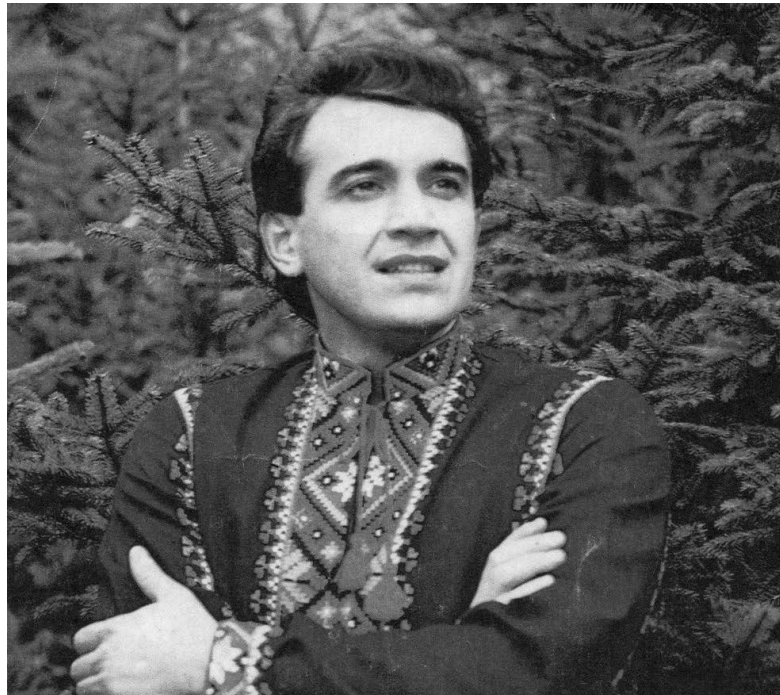
Згадуючи пісню, про яку я хочу розповісти, знову повертаюся думкою туди, де ясніється мені незабутній образ мого творчого побратима і співавтора Назарія Яремчука. Дехто з молодих може вже запитати: «А хто це?». Але люди старшого покоління добре знають, що популярнішого, улюбленішого співака в 80–90-ті роки вже минулого століття, певно, не було. Його концерти збирали чи не найбільшу кількість слухачів. Та й нині на Українському радію не тихне його го-

З незабутньою Раїсою Кириченко

А ЗГАДАТИ Є ЩО

КІЛЬКА РОЗПОВІДЕЙ ПРО ПІСНЮ ТА ЇЇ ВИКОНАВЦІВ

Назарій Яремчук

лос. Втішаюсь я тим, що Назарій поклав на свої вуста найбільше пісень саме на мої слова.

Розповім історію пісні, яку вперше виконав Назарій Яремчук. Пісня називається «Родина». Написали ми її з відомим композитором Олександром Злотником. Зробили демо-варіант і відразу понесли Назарію.

– Ось нова пісня, гадаємо, що вона твоя.

Назарій послушав і впевнено сказав:

– Я її буду співати.

Але минули місяці... Уже і рік пролетів. А Назарій чомусь все відтягував запис пісні. Ми почали навіть сердитися:

– Назарію, або ти співай, або ми віддамо комусь іншому.

– Не поспішайте, хлопці, всьому – свій час, – посміхнувся він на наші розсерджені голоси.

І ось «Пісенний вернісаж» – найбільше пісенне свято із запрошенням найкращих виконавців української пісні, що завжди відбувалося на головній сцені держави – в Національному палаці «Україна». Тут доречно згадати і головного режисера цього дійства – Бориса Шарварка, якого, на жаль, уже давно немає з нами. Уміння цього режисера представляти пісенне мистецтво на сцені і нині залишається еталоном досконалості.

Фінал дійства. Виходить Назарій і звучить наша «Родина»:

Родина, родина – це вся Україна
З глибоким корінням, з високим гіллям.

Зала зачарована. Буря оплесків! Схвилювані, ми йдемо на сцену до Назарія. А він знову – таки з усмішкою:

– Ось бачите... Для пісні головне – де і коли! А ви поспішали...

Саме пісню «Родина» співав уже важкохворий Назарій на своєму чи не останньому концерті на Співочому полі на схилах Дніпра... Яка непередбачувана доля людини...

Пісня «Родина» зараз – ніби етalon українського співу. Нам приємно, що люди в наших західних областях ставлять її в один ряд з вершинними «Ще не вмерла Україна» та «Ой, у лузі червона калина». Ця пісня зазвучала на вустах багатьох виконавців, і, зокрема, синів Назарія, нині вже народних артистів України Дмитра і Назарія (молодшого) Яремчуків.

Я нарахував більше тридцяти професійних співаків, які взяли цю пісню до свого репертуару.

Співають її і самодіяльні колективи. Наші читачі певно неодноразово чули цей пісенний твір. А полетіла пісня у світ з вуст незабутнього лицаря українського співу Назарія Яремчука. Отака історія.

ПІСЕННИЙ ГІМН ЛЮБОВІ

А ось доля іншої пісні. Так, так – саме доля. Бо пісня, як і людина, підвладна усім житейським випробуванням.

Спливло вже чимало літ, відколи ми разом з композитором Геннадієм Татарченком написали щемливу пісню «Стрілися двоє». Зрозуміло, що кожна пісня має знайти свого виконавця. Почали і ми шукати. Запропонували одному – покрутив носом: не моє. Другому – не для мене. Третьому, четвертому... Усі відмовляються. І пісня лягла на полицю. Що ж, буває і так. Ми вже й не сподівалися, що вона колись зазвучить. Якби не щасливий випадок.

Я, пам'ятаю, готувався до свого авторського пісенного вечора, що мав відбутися в Національному палаці «Україна». Запросив різних виконавців, серед них Лілію Сандулесу та Іво Бобула. Саме тоді вони мали побратися. Почали шукати пісню для них. І раптом згадалася та, вже забута – «Стрілися двоє».

Геннадій Татарченко

– Подивіться, – запропонував співакам.

Геннадій Татарченко награв мелодію, а я прочитав вірші. Бачу, очі в Іво загорілися: «Ти знаєш, може вийти непоганий дует». І почалася робота: аранжування, запис. Коли записувались у студії Українського радіо, я відчув, як почуття двох закоханих людей переливаються в пісню, наповнюючи її тим трепетом, що потім передається слухачам і глядачам. І чарує їх, не відпускає...

Тож не випадково виконання цього твору на концерті викликало бурхливі оплески. Просто триумф дуету, що виконали «Берег любові», бо саме під такою назвою пісня полетіла у світ.

Вже близько трьох десятків літ вона живе і радує людей. І хоча Ліля та Іво нині не разом, їхні життєві дороги розійшлися, слухачі весь час хочуть почути цю пісню. Зараз Іво Бобул відродив «Берег любові» з молодією талановитою співачкою Анастасією Лавриненко. Пісня знову живе.

Мені якось Павло Зібров зізнався: кращого дуету в українській пісенній естраді поки що немає. Це справжній світовий хіт!

Отака нехитра історія.

УЛЮБЛЕНА ПІСНЯ РАЙСИ КИРИЧЕНКО

Мені доводилося працювати з багатьма відомими співаками. Та скажу чесно: ота шкала народної любові ні в кого не піднімалася так недосяжно високо, як у незабутньої Раїси Кириченко. Вона була і, гадаю, залишається душею української пісні. З її образу та життя, як на мене, можна було б малювати портрет нашої благословенної, та, водночас, багаторстраждальної України.

Людяна, скромна, делікатна, працьовита, правдива і, насамперед, геніальна у своєму неповторному голосі. Все велике і достойне з'єдналося в образі Раїси Кириченко. На жаль, поки що її заміни в українській пісні немає.

Я дякую долі, що вона подарувала мені можливість упродовж тривалого часу активно співпрацювати, часто зустрічатися і, наважусь сказати, товаришувати з цією співачкою. Особливо наше спілкування було інтенсивним після того, як вона перенесла важку операцію. Я певною мірою спонукав Раїсу Панасівну знову вийти на сцену, написав для неї близько десятка пісень, які вона взяла до свого репертуару.

Розповім історію однієї пісні. Якось за чаєм у маленькій, але завжди привітній і гостинній київській квартирі, в якій мешкали Раїса Панасівна з чоловіком Миколою Михайловичем Кириченком – відомим баяністом, заслуженим артистом України, співачка звернулася до мене і сказала:

– Хотіла попросити Вас, Вадиме Дмитровичу... Напишіть мені пісню, щоб я в ній відчула саму себе.

– Та у Вас уже є така пісня, – відказав я. – А ота: «Я козачка твоя»?

– Я дуже люблю цю пісню. І люди люблять. Але це трішки не те... Хотілося б більш особисто-го...

Я довго думав, які знайти слова, що відповідали б побажанням співачки. Не скажу, що вони одразу знайшлися. Але фраза за фразою і народився вірш «Я – горда жінка». А це вже образ.

Показав написане Раїсі Кириченко. Задоволено посміхнулася:

– Так, це моє.

Усмішка мене підбадьорила. Почав працювати з відомим композитором Володимиром Домшинським над мелодією. Довелося знову корегувати слова, щоб вони сформувалися як пісня. ►

► Раїса Панасівна була втішена. Доволі швидко вона вивчила і записала твір на студії звукозапису.

А вперше пісня «Я – горда жінка» прозвучала на ювілейному творчому концерті славетної артистки, який відбувався в престижному Паладі «Україна». І вже з перших акордів зала сприйняла пісню і побачила в ній саму співачку, свою улюблену Раїсу Кириченко. А останні слова потонули у високій хвилі оплесків. Овація тривала кілька хвилин. Раділа Раїса Панасівна, раділи і ми.

...Минули літа. Уже чотирнадцятий рік пішов, як з нами немає незабутньої нашої пісенної Березині. Та голос її звучить у наших серцях. На жаль, уже рідше Раїса Панасівна озивається піснею на радіохвилі Українського радіо, а ще рідше – у телевізійних програмах.

Але пісню пам'ятають люди. Пам'ятають, бо її подарувала всім нам незабутня і неперевершена Раїса Кириченко. А слова з пісні «Я – горда жінка», гадаю, відповідають її суті та високому таланту. Та ще тішуся, що на могилі нашої великої співачки в селі Корещина на Полтавщині вибиті слова з цієї пісні. Незабутні спомини.

СПІВАК ЗІ СРІБНИМ ГОЛОСОМ

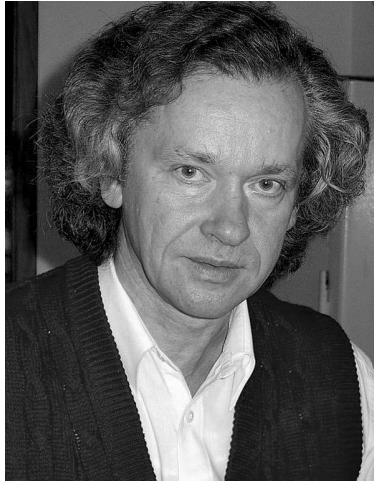
Його голос, його лагідна і водночас дуже напоена вимова нерідко чується мені у снах. Та ще і його привітний погляд. Я – про народного артиста України Івана Мацялка, який досить молодим покинув нас... Пішов, залишивши стільки незаспіваних пісень.

Іван Мацялко та гурт «Соколи», художнім керівником якого був і залишається його брат, народний артист України Михайло Мацялко, а ще талановита і дуже колоритна солістка цього гурту, теж народна артистка України Марія Шалайкевич... Це вони першими понесли Україною пісні Січових стрільців та воїнів УПА. Це вони змусили захоплено сприймати й аплодувати українській пісні в Англії, Канаді, Америці та в багатьох інших країнах світу.

Я з Іваном Мацялком близько зійшовся, коли він відійшов від «Соколів» і почав створювати свою авторську сольну програму. І саме тоді з'явилися пісні «Слов'янська врода», «Коли приходиш ти», «Чарівниця», «Русалонька», до яких я теж був причетний. Ці твори були дуже прихильно зустрінуті публікою. Я постійно запрошував Івана на свої творчі вечори в Національному палаці мистецтв «Україна» та в інших концертних залах. Без Івана Мацялка вони мені здавалися неповними.

З Іваном мені працювалося легко, бо в багатьох випадках ми мали спільне з ним бачення явищ і подій. Він довіряв моїм словам, що лягали в канву пісні. А для спільної успішної роботи це дуже важливо.

Голос Івана Мацялка був якийсь особливий, притягальний, непо-

Іван Мацялко

вторний. Ось чому в нього було стільки шанувальників. Хоча були й заздрісники. Але перших – значно більше.

Якось він мені розповів такий епізод:

«Іду я з Києва до Львова. В купе разом зі мною молода дівчина. Глянула на мене – і відвернулася, думає про щось своє. А дівчина гарна-прегарна. А я візьми і запитай:

- А ви мене не знаєте?
- Ні.
- А українські пісні ви любите?
- Дуже люблю, навіть сама співаю.

– Випадково не чули пісню «Слов'янська врода»?

– Чула, багато разів, це моя улюблена.

– То ж цю пісню виконую я, Іван Мацялко, який перед вами.

– Та не може бути!

І дівчина ніби розцвіла, засвітилася красою і ще більшою звабою та привітністю. І розмови та все інше пішли в зовсім іншому напрямі».

Ось що робила пісня у вустах Івана Мацялка. Я добре знаю родину Івана, його дружину Валентину – мою землячку з Житомирщини. Нині вона заслужена артистка України, провідна акторка Львівського драматичного театру імені Марії Заньковецької.

Якось Іван переповів історію їхнього поєднання з Валентиною. Був час, коли Іван довго хворів, не міг ходити. З ним весь час була Валентина, ще на правах подруги. Не відходила від нього ні на крок, у всьому допомагала, підбадьорювала. І тоді він сам собі сказав: ось дасть Бог, відійду від цієї хвороби, то обов'язково одружусь з Валентиною. І для шлюбу обов'язково одержу благословення в Папи Римського. А повінчаємося у Ватикані.

Господь, видно, почув ці слова. Іван видужав і виконав свою обіцянку. Він мені особисто показував світлинку, де його благословляє Папа Римський Іоанн Павло II.

Та після цього випадку доля вділила митцю лише куценький десяток літ. Звідкись підкралася підступна хвороба. Дуже сподівався на народних цілителів. Але помирав важко, хоча був оптимістичний до останнього дня.

Продовження життя славно-го співака – його донька Ганнуса і, звичайно, його пісні, які не забуваються.

В українській естрадній пісні є багато обдарованих та цікавих виконавців, але Іван Мацялко був для мене неповторний, не схожий на інших.

Є в нашому спільному доробку одна дуже щемлива пісня – «Дві зорі». Музику написав мій давніший співавтор Остап Гавриш. Цю пісню зараз намагаються переспівати інші, але не так, як її виконував Іван Мацялко. Так її повторити не вдається нікому. У голосі співака, в словах, у музиці – стільки почуттів, що вони невидимою хвилею заповнюють душу і звучать-звучать у ній.

Слова цієї пісні вибиті на могилі Івана Мацялка на Личаківському кладовищі у Львові. Перед очима постає скульптурна постать Івана, який, здається, тільки-но вийшов на сцену і збирається співати. І вже чується його голос:

*З тобою ми, як дві зорі –
Високі і тривожні.
Здається, поруч угорі,
А стрітися не можем.*

Іван Мацялко. Пам'ятаймо це славне ім'я. Для визначення голосу краще личить, коли його називають не золотий, а срібний. Тож пам'ятаймо співака зі срібним голосом, який рідній Україні віддав свій рідкісний талант, невгасиму любов, перелиті у пісню.

ПІСНЯ МОЄЇ ДОЛІ

Якось нежданно зринули слова: Минуть літа, давно не буде нас, Забудуться навік імення наші. Та вірю – і у той далекий час Хтось заспіває «Кришталеві чаші».

Тож хочу розповісти про пісню «Наливаймо, браття, кришталеві чаші» та автора музики цього твору Віктора Лісового – людину різнобічних здібностей і талантів: співака, композитора, бандуриста, художника та, насамперед, глибинного патріота України.

Після закінчення університету я працював на Виставці передового досвіду, завідував пресою та

інформацією. Виставка була тоді далекою околицею Києва.

Якось до мене зайшов ставний, з козацькими вусами, молодий чоловік.

– Ви Вадим Крищенко?

– Він самий, слухаю вас.

– Оце прочитав у газеті ваші вірші. Сподобалися. Хочу познайомитись. Я – Віктор Лісовол.

Розговорились. Розповів про себе: родом з Полтавщини, закінчив Мелітопольський інститут сільського машинобудування, зараз працює в селищі Глеваха під Києвом, в одному з науково-виробничих закладів. Але серцем тягнеться до музики, співу, мистецтва. Уже створив кілька власних мелодій на вірші Тараса Шевченка. Та ще грає на гітарі й опановує гру на бандурі.

– Ану, проспівайте, – запропонував я.

– Може оцю: «Нащо мені женитись»?

Під акомпанемент гітари, яку він приніс із собою, полилася щемлива мелодія, а голос просто зачарував мене.

Рідко таке буває, але цього разу щось невидиме швидко зблизило нас, об'єднало, ніби ми були уже давно знайомі.

Наші зустрічі стали постійними. Ми, як то кажуть, з розряду «добри знайомі» перейшли в розряд «гарні, щирі друзі».

І ось на цьому тлі нас чекала щаслива несподіванка. Я саме збирав поетичні твори для нової, другої своєї збірки, що мала вийти у видавництві «Молодь». Серед них був і вірш «Пісня козацького коша». Якось Віктор побачив його, прочитав:

– Оце мені до душі. Забираю. Спробую написати пісню.

Справді, через деякий час він прийшов з радісними вогниками в очах.

– Щось вийшло, гадаю непогано. Лише треті рядки в куплеті треба розширити.

Я швидко виконав це прохання. Віктор співав, а я слухав... Щось було у пісні та його співі глибинно українське, козацьке.

Віктор Лісовол

Тривалий час, до речі, люди теж не вірили що це авторська пісня, а думали – народна.

І пісня зазвучала. Спочатку з вуст Віктора. А далі від одного до другого, від родини до родини... Правда, одну строфу довелося викинути, бо вона була пронизана бунтарським духом:

*Козаку не треба
Срібла ані злата.
Лиш би Україна
Не була катами
На хресті розп'ята.*

В подальшому я чув, що деякі виконавці ці слова відновили.

Згодом пісню підхопили професійні співаки та колективи: Ніна Матвієнко, Василь Жданкін, Волинський народний хор, яким тоді керував Анатолій Пашкевич. А далі – квартет «Явір», а там – поніс її по світах славнозвісний хор імені Григорія Верьовки.

Нині під звуки цієї пісні крокує українське військо. Її використав у своєму, досить антиукраїнському, фільмі «Вогнем і мечем» Єжи Гоффман, хоча в титрах не згадав авторів. Та й вибиті свій авторський гонорар за виконання твору, хоча фільм був дуже прибутковим, нам теж не вдалося.

Та, Бог з ним!

Головне – пісня увійшла в родинні кола, її співають за столом у свята і будні, при зустрічах і прощаннях. Хіба може бути визнання вищим від цього?

Життя мене з Віктором Лісоволом зводило і розводило, але ми завжди були на дружньому зв'язку: зустрічались, раділи один за одного, печалились, якщо щось не так. Знав усі нюанси його родинного життя, життєві таємниці.

А житейська дорога була в нього складна, засипана камінням чи, точніше, битим склом. Та митець завжди залишався чесним, відвертим, патріотичним.

Немає вже Віктора. Важко помирав у київській лікарні імені Павлова.

Ні, не забулось це ім'я. Минуло-го літа у Вишгороді, що під Києвом, за підтримки добрих людей, які ще не перевелись в Україні, відкрито меморіальну дошку на будинку, де жив композитор і бандурист. Держава, на жаль, до вшанування своїх знаних синів байдужа. Цього разу з'їхались кобзарі та бандуристи звідусіль, прибули хорові колективи, зібралось море людей. І в українське небо знову стозвук полинула щемлива заклічна мелодія і слова славної пісні:

*Щоб шаблі не брали,
Щоб кулі минали
Голівоньки наші.*

І здалось, що саме небо промовляє ці слова зажурений, скривджений, але, вірнеться, непоборний і благословенний Матері-Україні, щоб втішити і підбадьорити її, переконати, що вона ще діждеться свого воскресіння.

Згадав те, що не забувається.

У Мистецько-концертному центрі імені Івана Козловського відбувся вечір «Такий невідомий Чайковський», присвячений дню народження великого композитора. Всі присутні мали можливість відкрити для себе творчість цього митця.

«Незважаючи на те, що Петро Ілліч народився в російській глинці, жив і працював у Санкт-Петербурзі та Москві, його музична діяльність була тісно пов'язана з українською землею. Чи думали-гадали герої Полтавської баталії, козацький сотник Миргородського полку Федір Чайка і вихованець Києво-Могилянської

Кондратьєва. Микола Дмитрович Кондратьєв дещо раніше від Чайковського закінчив столичне училище правознавства. Сердечною приязню та ліричними творами Чайковський віддячував другові та його сім'ї, яка дарувала композитору тепло і затишок. Ця дружба тривала шістнадцять років. Пізніше Чайковський полишив лікування в Боржомі і поїде через весь континент до бельгійського міста Аахен, де помирив Кондратьєв, і понад місяць доглядатиме його.

А в селі Копилів Макарівського району Київської області на садибі баронів фон Мекк є меморіальна дошка, яка сповіщає, що тут нео-

ЧАЙКОВСЬКИЙ І УКРАЇНА

академії, полковий лікар Петро Федорович Чайковський, якого з Чайки переписали в Могилянці на шляхетний манер «Чайковський», що їхній нащадок звеличить ім'я роду Чайок-Чайковських не на полі бою, а на полі музики? Рік у рік, від молодості до останніх років життя, приїздить Петро Чайковський в Україну, в потребі повернення до предківської землі, на якій народилося майже сто його творів... І яких!.. Тут його надихала українська культура. Влітку тут жила його родина», – розповіла ведуча і режисер Тетяна Зозуля.

Вперше прабатьківська земля привітала 24-річного студента Петербурзької академії у Тростянці, куди 1864 року його привіз давній приятель Олексій Голіцин.

У селі Низи, поблизу Сум, де також відпочив Чайковський, до приватної оселі навідувалися численні гості. Серед них друг Чайковського, поет Олексій Апухтін, на вірші якого композитор створить багато романсів, зокрема загальновідомі «День ли царит» і «Ночи безумные», та автор модних романсів Сергій Донауров. А під враженням від українського літа 1874 року в Кам'янці композитор створив свій Перший концерт для фортепіано з оркестром, що був сповнений життєствердної сили, ліризму та святковості.

У Тростянці Чайковський познайомився, а московською зимою 1871 року заприятелював з нащадком засновника міста Суми, козацького полковника Герасима

дноразово гостював Чайковський. У Копилів, окрім нього, до маєтку фон Мекка незрідка навідувалися представники інших мистецтв, а барон, будучи спадкоємцем меценатських традицій своєї родини, і далі надавав їм допомогу. Дружина барона Надія Філаретівна була шанувальницею великого таланту Чайковського. Вже після смерті барона вона вперше написала Чайковському листа, він відповів, після цього протягом 14 років тривало їхнє листування. Баронеса призначила Чайковському щорічну стипендію в розмірі 6000 рублів, однак, за умови, що вони ніколи не зустрінуться особисто. Вони написали одне одному близько 1100 листів.

Розповідь про творчість великого композитора доповнили виступи лауреатів міжнародних та всеукраїнських конкурсів, зокрема, Ганни Коваль (сопрано), Олени Раєвської (сопрано), Тетяни Єсипової (меццо-сопрано), Олени Кумановської (сопрано), Володимира Раєвського (тенор), Олени Кривов'яз (сопрано) та Євгена Гунька (бас). Талановиті співаки виконали твори на музику Чайковського «То було ранню весною» (сл. А. Толстого), «Сере-нада» (сл. К. Романова), «Я ли в поле да не травушка была» (сл. І. Сурикова), «На сон грядущий» (сл. Н. Огарьова), «Не спрашивай» (сл. О. Струговщикова), «Средь мрачных дней» (сл. Д. Ратгауза) та інші.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

ЖИТТЯ СЕРГІЯ РАХМАНІНОВА В ДЗЕРКАЛІ СВІДЧЕНЬ ЙОГО СУЧАСНИКІВ

У приміщенні Київського інституту музики ім. Р. М. Глієра в межах музичного лекторію «Класики – нащадкам» було представлено музично-поетичну композицію, присвячену 145-річчю від дня народження російського композитора і піаніста світової слави С. В. Рахманінова.

Ця композиція – авторська робота досвідченого музикознавця, викладача-методиста Інституту музики Жанны Андріївни Литвиненко, яка виступила тут фактично у трьох особах – автора, організатора і режисера-постановника, ретельно спланувавши кожен елемент дійства. Виконавцями та ведучими стали студенти згаданого інституту.

Ж. А. Литвиненко запропонувала слухачам власне бачення творчої біографії генія світової музики. В основу тексту композиції покладено спогади славетних сучасників про С. Рахманінова (серед них – Ф. Шаляпін,

Жанна ЛИТВИНЕНКО

С. Коньонков, М. Метнер, Т. Гекслі, М. Шагінян) і спогади самого композитора про людей, близьких та дорогих йому, роздуми композитора про власну творчість, музику і призначення людини. Адже С. Рахманінов тут постає не лише як митець, але і як людина-особистість із невичерпно багатим і шляхетним внутрішнім світом. Саме таким сприймали композитора його сучасники. Квінтесенцією такого сприйняття є слова славетного піаніста Йосифа Гофмана: «Ніколи не було на світі душі чистішої та світлішої, ніж у Рахманінова... І тільки тому Рахманінов став великим музикантом».

Читання літературного матеріалу, що зазвичай потребує професійного акторського вишколу, наддивовижно майстерно і натхненно виконали ведучі композиції – студенти II курсу спе-

Жанна ЛИТВИНЕНКО з учасниками композиції

ціалізації «Теорія музики» Влада Тимошенко і Даниїл Городецький (керівник лекторської практики – викладач-методист Жанна Литвиненко).

Тексти спогадів та інтерв'ю з композитором прикрашені розкішним мереживом поезій літературних класиків, зокрема О. Блока, А. Майкова, Ф. Тютчева, А. Фета, чия творчість співзвучна музиці С. Рахманінова, надихала композитора на створення шедеврів. Напрочуд виразно і композиційно довершено декламувала поезії Вікторія Бобаль, виступи якої вдало доповнювали й декламації Андрія Федика.

Літературна частина композиції органічно сполучалася з творами С. Рахманінова, що прозвучали не лише в живому виконанні, а й у запису – в авторському виконанні самого композитора. Високу майстерність інтерпретації творів великого композитора показали студент III курсу Назарій Кухар (клас викладача Андрія Павлова), який виконав «Вокаліз» у перекладенні для скрипки і фортепіано, студент II курсу Борислав Тарасюк (клас заслуженого діяча мистецтв України, доцента Лідії Ковтюх), у виконанні якого прозвучала сповнена запального гумору фортепіанна п'єса «Поліцинець», студентка III курсу Марина Горбатова з прелюдією До-діз мінор (клас викладача-методиста Ірини Вавринчук) і студентка II курсу Вікторія Демковська (клас викладача-методиста Ірини Гаврилюк), яка емоційно піднесеним виконанням етюд-картини «Заметіль» переконливо завершила концерт.

Варто особливо наголосити на використанні в композиції театрального прийому мелодекламації – читання текстів на тлі музики. Розповідь про Третій фортепіанний концерт супроводжувало звучання першої частини цього твору, а поезія Ф. Тютчева «Из края в край, из града в град» лунала на тлі Рапсодії на тему Паганіні. Таке сполучення

«живого» читання літературного матеріалу з архівними записами творів С. Рахманінова в авторському виконанні – чим не вихід на прямий діалог наших сучасників з композитором та його епохою?

Без перебільшення можна сказати, що Ж. А. Литвиненко створила не просто літературно-музичну композицію, а повноцінну театральну виставу в жанрі художньо-документальної оповіді, своєрідного «життєпису митця в дзеркалі свідчень», де сполучаються музика, художнє слово, поезія і мелодекламація. Та ще й на мистецькому матеріалі найвищої якості.

Назар КУХАР (скрипка)

Автор і виконавці композиції «С. В. Рахманінов» переконливо спростували поширене твердження, що сучасну публіку важко здивувати. Схвилювано-уважне, на загамованому подихові сприйняття імпрези публікою, вигуки «браво!», коли виконавців буквально не хотіли відпускати зі сцени – все це було в Білій залі Інституту музики імені Р. М. Глієра. Тож залишається побажати Ж. А. Литвиненко, її вихованцям та загалом музично-просвітницькому лекторію «Класики – нащадкам» нових звершень та підкорення дедалі вищих вершин.

Олександр РІЗНИК, музикознавець

Продовження. Початок у №№ 17–20

**ГУТА ПЕНЯЦЬКА
НАПЕРЕДОДНІ ТРАГЕДІЇ****Наближення фронту**

У 1943 році гітлерівську Німеччину на Східному фронті спіткали дві військові катастрофи під Сталінградом і Курськом, після чого німецькі війська розпочали відступ усією лінією фронту. 6 листопада 1943 року Червона Армія увійшла до Києва, 31 грудня – до Житомира, на початку лютого вона зайняла Рівне і Луцьк, а в середині лютого 1944 року радянські війська вже були у Млинові та між Мирогощеною і Дубном, що у 50–60 км північніше Бродів. Брідщина опинилася у прифронтовій зоні. Наближення фронту призвело до активізації тут німецьких збройних сил і діяльності радянських партизанів у їхньому тилу.

На початку лютого 1944 року Брідщина загалом і околиці Гуті Пеняцької зокрема були перенасичені німецькими військами; їхні гарнізони стояли не лише у Бродах і Золочеві, а й у селах і містечках, де було достатньо великих будинків, зокрема у Підгірцях (8 км на південний захід від Гуті Пеняцької), Ясеніві (4 км на захід) та Підкамені (20 км на схід). Окрім цього, німецьких солдатів розквартирували по хатах і менших сіл та хуторів.

Як видно з шифровки начальника УШПР комісара НКВД Строчака командувачу 1-го Українського фронту маршалу Жукову, станом на 5 березня партизанською розвідкою виявлено, що «у Бродах дислокується штаб 4-ї армії супротивника». (ЦДАГОУ, ф. 62, оп. 1, сп. 1457, арк. 7), а в будинку Празького банку розташований штаб дивізії. (ЦДАГОУ, ф. 62, оп. 1, сп. 1457, арк. 11). З цього видно, що у Бродах наприкінці лютого 1944 року було зосереджено значну кількість німецьких військ.

У Бродах німецькими солдатами були заповнені Червоні та Білі Казарми, величезний двоповерховий будинок на Райківці (тепер там чиста площа, що на Майдані Свободи), палац у замку і навіть приміщення гімназії, яка отримала німецьку назву «Soldaten heim». Німецькі офіцери квартирували у найкращих житлових будинках міста. У Бродах перебували не лише частини «Вермахту», а й війська СС, діяли гестапо, жандармерія, українська і польська поліція. Серед німецьких військовиків найбільше було піхоти, але були тут і кавалерія та різноманітні моторизовані підрозділи. (Дацюк Є. До історії шкільництва на Брідщині в часи німецько-фашистської окупації//Броди і Брідщина.– Книга II.– Броди, 1998.– С. 238–239). У цей час у сусідньому з Бродами Радивиліві (6 км на північ від міста) перебували підрозділи німецьких військ, солдати яких розмовляли російською мовою.

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

У книзі «Сильні духом» Д. Медведєв, згадуючи повернення в Гуту Пеняцьку однієї із груп загону Б. Крутікова, писав: «Залишок дня, ніч і весь наступний день група перебувала в дорозі. Перешкодою, яка змусила партизанів зупинитися, і цього разу стала шосейна дорога. Нею рухалися німецькі автомашини й патрулі на мотоциклах. Перешкода ця була остання: проскочити шосе, пройти кілька кілометрів лісом – і вони в Гуті. Але це виявилось важко.

Ім так і не вдалося перейти шосейну дорогу в цьому місці. Як потім з'ясувалося, біда була дощастя. Попереду в Гаївці, яку треба було проїхати, аби потрапити в Гуту Пеняцьку, стояли гітлерівці. Крутіков повернувся до невеликого села, але й там виявилися фашисти. Почалася стрільба. Партизанів стали переслідувати». (Медведєв Д. Сильные духом.– К., 1981.– С. 419).

Шосе про яке згадує Д. Медведєв, то, мабуть, дорога Львів-Броди, а Гаївка – то місце постійного мешкання поблизу Підгірців лісного поляка Людвіга Сідлецького, з яким енкаведисти тісно співпрацювали. (Там само.– С. 399–400).

До цього може додати, що тоді, в лютому-березні 1944 року, німці квартирували навіть у невеликому присілку Соколівка, на 2 кілометри віддаленому від села Гаї Дітковецькі. Німецькі солдати зайняли всю хату моїх дідів, а сім'я жила на соломі у викопаній неподалік землянці, де німці встановили переносну металеву фронтону пічку для обігріву та приготування їжі. Подібне було й у сусідів. Німці харчувалися власними продуктами, а із сільських просили лише молоко і яйця. Раз на тиждень німці дозволяли моїй бабусі пекти хліб у хатній печі. Ані свині, ані овець, ані корови, ані борш-

на з комори німці у моїх дідів не взяли за три місяці свого перебування там. Вони мали навіть власний значний запас дров, які залишили відступаючи.

Отже, вся Брідщина і Золочівщина взимку 1944 року були перенасичені німецькими військами тилових резервів, тут діяли всі органи німецької окупаційної адміністрації, зокрема гестапо і поліція. Тобто влада у краї була в руках німецьких окупантів і вони цілковито контролювали ситуацію.

На Брідщині залишилося обмаль сіл, де не перебували німецькі війська. Одним з них була віддалена від основних доріг та важкодоступна зимової пори Гута Пеняцька. Ця обставина повною мірою використовувалася радянською партизанкою та НКВД.

Осередок радянської партизанки

У повсякденному житті селян Гуті Пеняцької впродовж 1942–1943 років особливих змін не сталося. І хоча серед мешканців переважали поляки, жодних суттєвих змін до лютого 1944 року тут не було зафіксовано. Через віддаленість села від основних шляхів сполучення сюди зрідка навідувалися німецькі окупанти. У селі діяв загін самооборони під керівництвом Казимира Войцеховського на псевдо «Сатир», інженера, який прибув зі Львова. Самооборона Гуті Пеняцької підпорядковувалася польській Армії Крайовій (АК) та її місцевому штабу в Золочеві.

Із наближенням радянсько-німецького фронту Гута Пеняцька стала головною базою червоних партизанів на Львівщині. Впродовж кінця 1943–початку 1944 років тут перебували партизани зі з'єднань Ковпака, Шукаєва, Малікова, Народної гвардії імені Івана Франка під керівництвом

І. Куриловича, золочівський загін К. Кундіуса, загін Б. Крутікова зі з'єднання Медведєва. Про це партизани згадували у своїх спогадах і писали в мемуарах.

Те, що радянські партизани періодично квартирували в Гуті Пеняцькій викликає чимало запитань. Чому вони, як мухи на мед, злітали саме до цього села? Випадковим таке явище бути не могло. На Брідщині є ще й значно глухіше село, але туди радянські партизани не йшли, а облюбували лише Гуту Пеняцьку. Чому?

Сам факт періодичного перебування різних загонів радянських партизанів у Гуті Пеняцькій свідчить про те, що вони всі знали про це село і про те, що в ньому можна перепочити. Таку інформацію партизани отримували з єдиного центру – Українського штабу партизанського руху, який спочатку перебував у Москві, а з грудня 1943 року – в Києві. Цьому штабу підпорядковувалися всі радянські партизани, за винятком загонів спеціального призначення НКВД.

Виходить, що в Українському штабі партизанського руху (УШПР) добре знали про Гуту Пеняцьку і давали про неї інформацію всім радянським партизанам, які виконували поблизу неї якісь завдання. Інакше бути не могло. Дуже добре знали про Гуту Пеняцьку і в НКВД СРСР, бо саме вони забезпечували потрібними даними УШПР.

Прояснити ситуацію допомагає полковник НКВД Дмитро Миколайович Медведєв, групи якого періодично квартирували в Гуті Пеняцькій. У своїй книзі «Сильні духом» він дуже багато разів згадує Гуту Пеняцьку, керівника самооборони К. Войцеховського та його батька. Дуже цікавим є опис одного перебування у Львові чекістів Пастухова і Кобеляцького у квартирі батька Казимира Войцеховського по вулиці Жолкевського. Цитую книгу:

– А знаєте, – сказав старий Войцеховський, накриваючи для гостей стіл, – який сьогодні день? Не знаєте? Ленінський день сьогодні!

Як це одразу наблизило до них старого! І як підняло дух обидвох розвідників! Своя людина сиділа з ними за столом, людина, яка шанувала Ілліча. (Медведєв Д. Сильные духом.– К.: Политиздат, 1981.– С. 433).

З описаних полковником НКВД історій щодо періодичного перебування радянських партизанів у квартирі старого Войцеховського у Львові напрошується низка суттєвих висновків. По-перше, тут вказує на те, що львівська квартира Войцеховських – не що інше, як пляцувка НКВД. Друге, не менш важливе. Коли старий

Войцеховський пригостив розвідників енкаведистів Пастухова і Кобеляцького, він виявив свою обізнаність і нагадав їм, що «сьогодні ленінський день», про що партизани забули. Ленінськими днями комуністи називали 21 січня – день смерті Леніна і 22 квітня – день його народження. Згадав зустріч партизанів у квартирі Войцеховських відбулася взимку, отже 21 січня 1944 року. Звідси випливає, що про пляцувки в Гуті Пеняцькій і у львівській квартирі Войцеховських добре знали в НКВД і вони користувалися їхніми послугами неодноразово.

А ось ще одне свідчення про тісні зв'язки радянського НКВД з Гутю Пеняцькою. Після скоєння радянським розвідником-терористом М. Кузнецовим убивств віце-губернатора Галичини Бауера, його секретаря Шнайдера (9 лютого 1944 року), підполковника та ефрейтора у штабі авіації (8 лютого 1944 року) у місті почалися масові облави, перевірки і розстріли заручників. З цього приводу Д. Медведєв пояснює: «Залишатися в місті без документів стало небезпечно. От тоді Харитонов і Воробійов залишили Львів і поїхали до Гуті Пеняцької». (Медведєв Д. Сильные духом.– С. 440). Харитонов і Воробійов – то енкаведисти з групи прикриття М. Кузнецова. Після львівських терористичних акцій М. Кузнецов мав теж утекти й переховуватися у Боратині або в Гуті Пеняцькій, де НКВД тримало своїх людей і створило відповідні конспіративні притулки для схову від німців; поляки називали їх пляцувками. До речі, за однією з версій, М. Кузнецов загинув саме у Боратині після львівських терактів; там навіть збудували на його честь музей і встановили пам'ятник на місці його першого поховання, а хату, в якій він нібито загинув, з Боратина перевезли до музею під відкритим небом у Львові. Але це вже інша тема.

Львівську квартиру Войцеховських енкаведисти використовували неодноразово. Окрім Харитонова і Воробійова, там побували і Пастухов з Кобеляцьким.

До речі, енкаведисти Пастухов, Кобеляцький, Харитонов, Воробійов із загону Б. Крутікова, які часто квартирували у Войцеховських по вулиці Жолкевського у Львові, належали до групи підтримки радянського розвідника-терориста Миколи Кузнецова, одягнутого у форму капітана німецького вермахту Пауля Зібєрта. У цій формі М. Кузнецов скоїв у Львові згадані вище терористичні акти, за які німці розстріляли, за одними даними дві, а за

Продовження на стор. 10

Продовження. Початок на стор. 9

іншими, три тисячі заручників із числа мирних жителів Львова та приїжджих українців і поляків. Тож родина Войцеховських та їхні шанувальники мають чим пишатися.

Із вищенаведених фактів добре видно, що радянське НКВД мало Гуту Пеняцьку та родину Войцеховських на особливому рахунку і тісно з ними співпрацювало. Таке неможливо ані заперечувати, ані спростовувати, бо факти оприлюднили не хто інший, як полковник НКВД Д. Медведєв і його вірний соратник Б. Крутіков. Безумовно, якщо підняти й архіви НКВД СРСР (ФСБ РФ) за 1944 рік, то там виявиться ще чимало дуже і дуже цікавого.

Про діяльність глибоко за-конспірованих енкаведистів німецьке гестапо мабуть не знало. Служба безпеки УПА могла щось запідозрити: ці підозри не могли не виникнути з причини частого перебування радянських партизанів у Гуті Пеняцькій.

Група Крутікова

У книзі Д. Медведєва «Сильні духом» дуже багато місця відведено групі Крутікова, чисельністю 21 особа, яка мала вийти до Боратина й Гуті Пеняцької біля Бродів, а звідти перейти у польське село Ганачів біля Перемишлян. Група Б. Крутікова змогла дійти лише до Гуті Пеняцької. Оскільки цей підрозділ загону спеціального призначення НКВД «Победітелі» впродовж січня – лютого 1944 року перебував у Гуті Пеняцькій, а його терористично-диверсійна діяльність спричинила дві каральні акції на село, то про нього слід розповісти більш докладно.

Борис Давидович Крутіков був добре перевіреним і досвідченим співробітником НКВД, у 1944 році мав звання лейтенанта. У загоні «Победітелі» він мав цілковиту довіру, йому доручали найважливіші завдання.

Після війни Б. Д. Крутіков захистив дисертацію кандидата економічних наук і викладав дисципліну «економіка соціалізму» у Львівському політехнічному інституті. Він видав дві книги про економіку соціалізму та здійснення програми побудови комунізму: «Мільярди народів» – Львів: Каменяр, 1964 і «Плюс 40%» – Львів: Каменяр, 1967, але нічого не відомо про його праці з часів служби в НКВД та загоні «Победітелі».

Про Гуту Пеняцьку Б. Крутіков дав лише одне, дуже скупе, інтерв'ю журналісту М. Тороповському у 1982 році та виступив на цю тему на мітингу з нагоди відкриття першого пам'ятника в Гуті Пеняцькій 26 лютого 1989 року. Складається враження, що ця освічена людина мала що приховувати від суспільства про своє бойове минуле, зокрема, про діяльність у Гуті Пеняцькій взимку 1944 року.

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

Крутіков Борис

Найбільше про Б. Д. Крутікова написав його безпосередній командир НКВД Дмитро Миколайович Медведєв. Ось кілька фрагментів із книги «Сильні духом».

Через велику насиченість півдня Волині та Галичини бойками УПА, пише Д. Медведєв «ми вирішили, що партизанам, на чолі з Крутіковим, легше буде пробратися у нові лісові масиви під виглядом зрадників». (Там само.– С. 388).

«Крутіков ... чоловік рішучий, у разі чогось не розгубиться. Важливо, що він знає порядки бандерівців, спокійно зійде у них за «свого хлопця». (Медведєв Д. Сильні духом.– С. 387).

«За «документами» загін Крутікова іменувався «спеціальною групою українських націоналістів, бандерівців, які йдуть «на зв'язок з керівництвом». (Там само.– С. 388).

«Розмовляти в групі дозволялося лише українською». (Там само.– С. 394).

Члени групи Б. Крутікова, за словами Д. Медведєва, мусили добре вміти «вигукувати бандерівські вітання і співати їхні пісні». (Там само.– С. 394).

А ось, як описує полковник НКВД Д. Медведєв прихід крутіківців у звичайну сільську українську хату: «Вони (господарі–Д.Ч.) мовчки дивилися на незнайомих людей, які входили до хати, на те, як вони струшували одягу і знімали шапки з кокардами у вигляді тризубів...» (Там само.– С. 395).

«У Боратині, видаючи себе за бандерівців, вони зажадали копей». (Там само.– С. 401).

У Гуту Пеняцьку бійці Б. Крутікова прибули на кількох парах саней у своїй незмінній формі з тризубами на кокардах–саме у такому вигляді їх зустрів заздалегідь попереджений зв'язковим

Владеком Казимир Войцеховський. «Він,– пише Д. Медведєв,– підозріло подивився на тризуби, які красувалися на шапках гостей». (Там само.– С. 401).

Незважаючи на те, що медведівці із загону Бориса Крутікова видавали себе за бандерівців і говорили українською мовою, місцеві селяни їх розпізнавали за багатьма ознаками. Під час чергового грабунку ті лялися російською, часто жвивали русизми, говорили «Здрастуйте», замість «Добрий день», «Спасибі» замість «Дякую» і «Харошо» замість «Добре». У селі Пеняки мені розповіли кумедний випадок. Боєць із тризубом на шапці відібрав у господаря добротні хромові чоботи, у яких той ходив лише до церкви та на свята; тут же їх взув і хвацько зробив халяви «гармошкою». Господарі перезирнулися–ім усе стало зрозуміло–у Галичині ніхто «гармошкою» халяви не робив–так чоботи носили лише «совети» у 1939–1941 роках.

Полковник НКВД Д. Медведєв писав: «Крутіков тут, у Гуті Пеняцькій, був представником Радянської влади, Червоної Армії та Москви». (Медведєв Д. Сильні духом.– С. 430–431). Тобто лейтенант НКВД Борис Крутіков був у селі Гута Пеняцька головним, йому мусив підпорядковуватися і К. Войцеховський. Словам полковника НКВД треба вірити; усі наступні події в Гуті Пеняцькій це підтверджують.

Д. Медведєв і Б. Крутіков називали Гуту Пеняцьку не інакше, як «базою розвідників», і про це писали. (Медведєв Д. Сильні духом.– С. 431). Штабом групи Б. Крутікова і головним місцем її дислокації в Гуті Пеняцькій стала школа, про що свідчить багато джерел.

Відправляючи партизанів на чолі з Б. Крутіковим у напрямку Львова, командир загону «Победітелі» Д. Медведєв поставив перед ними конкретні завдання щодо забезпечення діяльності радянського розвідника-терориста Миколи Кузнецова, який мав документи на ім'я німецького капітана Пауля Зібберта. Як пише у книзі «Сильні духом» Д. Медведєв, «не пізніше двадцятого січня Крутіков з групою має бути в районі Львова ... Згідно з нашим наміром, група Крутікова,– наголошував він,– мусить дістатися до місця двадцятого, не пізніше, і вже двадцять першого у Львові мають бути всі шестеро наших розвідників, для супроводу яких ми й посилаємо групу, довіряючи їй долю розвідників, які вирушають до Львова, і тим самим долю одного з най-

важливіших бойових завдань». (Медведєв Д. Сильні духом.– С. 386).

Тими «найважливішими завданнями» мали стати терористичні акти над високопоставленими гітлерівцями у Львові та провокації проти українських націоналістів. А місця біля Львова, куди мав прибути загін Б. Крутікова, були визначені заздалегідь–то були два села і дві квартири у Львові; інформацію про їх розташування, контакти і паролі сам Д. Медведєв вручив Миколі Кузнецову перед тим, як він на автомобілі «Опель-адмірал» вирушив за маршрутом Рівне–Луцьк–Львів. Д. Медведєв не називає прямо цих сіл та квартиру, але з його книги стає зрозуміло, що тими селами були Гута Пеняцька й Ганачів біля Перемишлян, куди прямувала група Крутікова, а одна з двох конспіративних квартир, що по вулиці Жолкевського у Львові, належала Войцеховському–батькові керівника самооборони Гуті Пеняцької і бойвки АК Казимира Войцеховського на псевдо «Сагир».

Щодо дат, то уважно зіставлення написаного й опублікованого Д. Медведєвим теж дає цікавий результат і виводить на цю саму родину Войцеховських. Згідно з поставленим завданням, шість бійців з групи Б. Крутікова 21 січня 1944 року мали бути у Львові. (Медведєв Д. Сильні духом.– С. 386). Ця сама дата впливає на опису прийому старим Войцеховським у своїй львівській квартирі по вулиці Жолкевського розвідників-енкаведистів Пастухова і Кобеляцького–вони за столом обговорювали радянське свято–ленінський день, тобто день смерті большевицького вождя Ульянова-Леніна–21 січня 1924 року. (Медведєв Д. Сильні духом.– С. 433). Кобеляцький і Пастухов приїхали до Львова із Золочева пасажирським поїздом, на який купили квитки. (Там само.– С. 433). Золочів розташований за 20 кілометрів від Гуті Пеняцької, там була найближча залізнична станція. Ось вам і зв'язок групи енкаведистів Крутікова, які засіли в Гуті Пеняцькій, із цим селом та сином і батьком Войцеховськими–то все було не що інше, як агентурна мережа НКВД на західноукраїнських землях. Заперечити таке неможливо, бо опубліковані полковником НКВД Д. Медведєвим факти–уперта річ. Це одне. І друге. І Гута Пеняцька, і Ганачів біля Перемишлян були польськими селами та важливими пунктами Армії Крайової (АК).

Окрім цього, слід зазначити і таке. Друга конспіративна квартира по вулиці Миколая у центрі Львова, яку використовували енкаведисти Пастухов і Кобеляцький, теж належала поляку Дюніку Панчаку, його вони називали «товаришем». (Медведєв Д. Сильні духом.– С. 435). Як бачимо, радянське НКВД у Галичині та Львові створило міцну опору серед польського підпілля, яке воно активно використовувало у своїх інтересах, а після захоплення Львова радянськими військами–цілковито знищило, фізично ліквідувавши найголовніших його діячів–офіцерів і генералів АК. Отака «співпраця». Про це ми розповімо далі.

Коли група Б. Крутікова виходила з Цуманського лісу в похід у Галичину, для неї було складено маршрут та заздалегідь визначено місця постою, пункти, які мали стати їхніми базами та конспіративними квартирами. Судячи з нещодавно розсекречених документів Українського штабу партизанського руху (УШПР), кожен партизанський загін мав створювати на території, через яку проходив, агентурну мережу.

Жодних документів партизанського загону спеціального призначення «Победітелі», групи та окремі бійці якого впродовж січня–лютого 1944 року базувалися в селі Гута Пеняцька, у київських архівах немає–ця структура була особливою і підпорядковувалася безпосередньо 4-му управлінню НКВД СРСР, тому документи мають бути саме там, зокрема щодо агентів та агентурної мережі НКВД.

Для прикладу наведу кілька документів з Українського штабу партизанського руху, що стосуються агентів. Їх українська влада розсекретила порівняно недавно, а в радянські часи ними не міг користуватися навіть академік П. Т. Тронько, який писав праці про партизанський рух в Україні. Ці документи тримали у спецфондах, бо вони друкувалися в одному примірнику зі штампами російською мовою: «Совершенно секретно», «Снятые копии воспрещается». Навіть заголовки бланків мали червоний колір.

Отже, шифрограма начальника Українського штабу партизанського руху (УШПР), комісара НКВД Строчака Ніколайчуку–керівнику з'єднання радянських партизанів імені Хрущова, яке діяло на Житомирщині, а в лютому 1944 року перебазувалося на Тернопільщину та перебувало поблизу Гуті Пеняцької. Текст подаю в оригіналі: ►

► «Николайчику. В целях конспирации данные завербованной Вами агентуры по рации не сообщайте, разрешаю высылать только нарочным.

С агентом «Шум» установите регулярную связь, озадачте выявление и освещение видных работников ОУН-УПА о конкретных фактах взаимоотношений с немцами, мельниковцами, поляками, выявление баз отрядов УПА, их чисельность, вооружение, действия. Строкач 30 марта 1944». (ЦДАГОУ, ф. 62, оп. 1, сп. 1480, арк. 9).

Із шифротелеграми видно, яку велику увагу приділяло НКВД роботі з агентами – навіть шифровками по рації їх не можна було передавати – лише нарочним. Цілком зрозуміло, що з УШПР усі справи агентів потрапили до НКВД, де вони й досі перебувають – лише крихти залишилися в документах партизанських загонів, але й з того видно, що передусім агенти мали давати дані не про німецьких окупантів, а про ОУН та УПА. Не забули в НКВД і про поляків – їм теж приділено чимало уваги. Усі партизанські загоны мали збирати дані не лише про ОУН та УПА, а й про польське підпілля, яке на той час (зима – весна 1944 року) було союзником радянських партизанів. На такий союз АК отримало відповідні вказівки лондонського уряду. А ось одна з наступних шифротелеграм Строкача Ніколайчику: «Чим підтверджуються дані про мету боротьби за Велику Польщу. Строкач. 4.4.44.» (ЦДАГОУ, ф. 62, оп. 1, сп. 1480, арк. 11). У цій самій папці міститься завдання агентурі збирати інформацію, що стосувалася командирів польських загонів на прізвища Червінський, Бутинський, Гричевський, Підгорецький. (ЦДАГОУ, ф. 62, оп. 1, сп. 1480, арк. 21).

Тема «Великої Польщі» була однією з основних, вона трапляється у багатьох таємних документах УШПР, але ще більше такої інформації мусить бути у справах НКВД в Москві. Оскільки ця дуже цікава тема виходила за межі дослідження про Гуту Пеняцьку, то я не робив жодних виписок – цій проблемі слід приділяти окреме дослідження. Дуже і дуже цікаве.

Ось такі «союзники» були у польського підпілля в 1944 році – вони все про кожного польського командира знали, тому дуже легко з ними всіма й розправилися. Ось вам і результат «мудрої» політики придурків з Лондона.

У світлі вищенаведеного стає зрозуміло, що закін спеціального призначення НКВД «Победітелі» справою агентів та агентурної мережі займався особливо ретельно. На жаль, жодних документальних матеріалів ані цього з'єднання, ані групи Круткіова, ані її роботи в Гуті Пеняцькій у київських архівах немає, бо ці структури не підпорядковувалися УШПР, а лише 4-му управлінню НКВД у Москві, тому всі документи, як і пов'язані з Гутю Пеняцькою, слід шукати в архіві ФСБ Російської Федерації.

Далі буде

Весела і доброзичлива – так двома словами можна характеризувати виставку Михайла Демцю, що на День примирення відкрилася у Національному музеї Тараса Шевченка.

Сергій БАХІН

У мистецьких колах та серед прихильників народний художник України Михайло Демцю відомий завдяки оригінальній манері кольоропластики, в якій створює живописні полотна: рельєфне, пастозне, експресивне накладання фарби поєднується з барвистою палітрою, що тяжіє до локальних кольорів. Демцю звертається до набутоків експресіонізму та постімпресіонізму, проте вся його творчість засвідчує знання й глибоке розуміння української народної культури. Художник працює

ОКЕАН КОЛЬОРУ НЕБА

також у техніці акварелі, розпису порцеляну, кераміку.

Уродженець Львівщини давно переїхав до обласного центру, який став улюбленим Домом, до якого завжди хочеться повертатися з мандрівок. Здавалося б, що у поїздках він шукатиме звичні, як для львівського ока, архітектурні шедеври, чи, принаймні, добре знайомі з Карпат гірські пейзажі. Звісно, їх не омине пильний погляд творця. Та найбільш притягальну силу, найбільш звабливу красу в його відчуттях має море-океан.

Відкривши свого часу для себе Європу, художник сфокусував увагу на Французьку Бретань – край мальовничий і суворий, де безліч панорамних видів: вода і небо. Край особливих барв – потужних і стриманих, глибоких і ніжних, як захід сонця в Бретані, на узбережжі.

І ось тут Демцю починає творити світ у своїх картинах ледь не всуціль у кольорі неба. Неба над водами моря-океану, де краплі бризу долітають до верхніх вод; де вітри розгойдують обидві стихії, віддзеркалюючи їх одну в одній, мережачи хмарами, сплесками хвиль. Завдяки пастозному мазку, увиразнюється коловорот стихій,

задається ритм. Але найголовнішим тут є колір. Благородний синій, вишуканий синій, чутливий синій, самодостатній синій. Лише білі ескізи птахів, що вільно ширяють, тільки легкі вітрильники посеред злиття води і неба. Й рожевий відсвіт над синім-синім простором.

Низку робіт переважно медитативного, філософічного забарвлення, де поєднання стрімкої, ритмічної манери письма і промовисто стриманого колориту народжують трепетну, пульсуючу красу, автор доповнив іншими – більш соковитими за колоритом, настроєвими. Так, яскравіший, торкнутий соковитим фіолетом і бірюзою, синій колір Михайло обирає тоді, коли до берегів природи підступає місто.

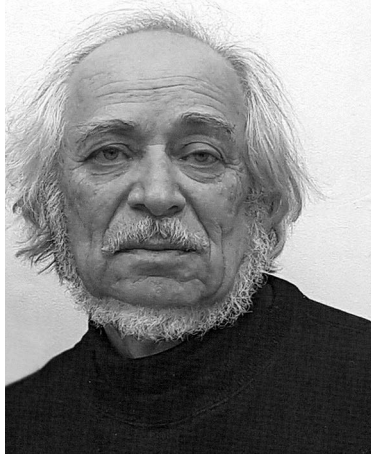
Серія містить кілька портретів. Зокрема, віолончеліста, червоно-помаранчево-жовтий контур

якого звучить на найтемнішому синьому, майже чорному оксамиті ночі, як образ самої мелодії... Дуже виразна робота, коли синє тло водного пейзажу перебивається жовтими смугами, що виділяють човни на березі. Це незвичний хід митця, що демонструє любов до Батьківщини, кольори нашого прапора, національного символу.

Цікаво, що у 2003 році Михайло отримав Гран-прі на фестивалі кераміки в Німеччині. Всесвітньо відома фірма «Rosenthal», з якою колись співпрацювали художники Енді Ворхол, Віктор Вазарелі, дизайнер Джанні Версаче та інші, запросила до участі й Демцю. Тепер його розписи на виробках цього бренду можна побачити в художньому музеї фабрики поряд із роботами Ворхола та Сальвадора Далі.

ЛЮДСЬКІ ТЕМИ І ВАРІАЦІЇ

Свій 85-річний ювілей мешканець Америки Михайло Туровський відзначав у Києві – місті, де народився і прожив більше, ніж півжиття.

У рамках міжнародного проекту «Повернення: США – Україна» Михайло Туровський відкрив свою виставку «Людина: тема та варіації» в Національному музеї «Київська картинна галерея», який ще донедавна був Музеєм російського мистецтва. На першому поверсі установи було представлено близько 50 живописних і графічних творів митця. На вернісаж маляра 8 травня прийшли кілька сотень шанувальників образотворчого

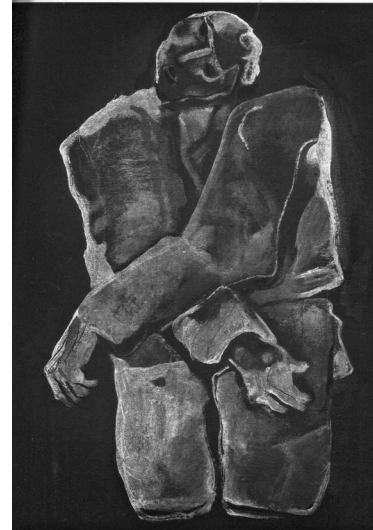
мистецтва. Творчість Михайла Туровського виросла з традицій українського мистецтва ХХ століття. Вона тісно пов'язана з київською школою 60–70-х років. Однак інтернаціонально визнаний майстер Туровський поєднує також новаторство і традиції світового мистецтва. Його мистецтво пронизане ідеями гуманізму, воно сповнене поваги до великих досягнень культури людства, воно виростає на ґрунті цієї культури. Свою творчу роботу митець спрямовує на відкриття людської реальності. Людський стан виявляється для нього через тіло: тіло жінки, чоловіка, дитини, через життя і страх перед припиненням життя; людське тіло, на думку художника, є триумфом життя. На думку Михайла, життя є величезним дарунком, однак йому притаманна і величезна трагедія. Серед його робіт чимало жіночих образів. І це не випадково. Адже він захоплений ідеєю жіночої життєдайної сили. В українській мові (на відміну від англійської) іменники бувають трьох родів, і всі основні поняття – любов, радість, невдача, надія, віра, пристрасть, скорбота, смерть, робота та безліч інших є «жіночими іменниками».

Михайло Туровський вважає себе вільним творцем, який не

прив'язується у мистецькій діяльності до зовнішніх обставин, репутації чи так званого «стилю», проте свою творчість вільно визначає як фігуро-абстрактний експресіонізм. Туровський народився 1933 року в Києві. Закінчив Київський державний художній інститут (нині НАОМА) 1960-го. Виставлятися починає ще з 1957 року – в Києві, інших українських містах, у Москві, за кордоном. З 1962-го стає членом Спільки художників СРСР. Майже сорок років тому Михайло у пошуках творчої свободи покинув СРСР – краї-

ну, в якій панувала тоталітарна система – і в житті, і в мистецтві. Від серпня 1979 року живе і працює у США в Нью-Йорку. За його словами, на Захід він приїхав цілком сформованою людиною з чітким уявленням, що для нього означає мистецтво. Там він багато працював і чимало експонувався – у Парижі, Єрусалимі, Женеві, Венеції, Брюсселі, Мадриді, Бордо, Ліоні. Створив цикл робіт про Голокост; варто відзначити виставку 1986 року в Меморіалі Яд-Вашем в Ізраїлі. У 2009 році виставлявся в Організації Об'єднаних Націй.

Мешкаючи за кордоном, ніколи не забував про Україну. І його тут не забували. Народний художник України з 2008 року, дійсний член Академії мистецтв України з 2009-го, у 2013-му нагороджений золотою медаллю Академії. На відкриття виставки приїхав зі своєю дружиною Софією, з якою живе вже багато років, і яка для нього є справжнім другом. Як розповіли колеги по цеху під час відкриття, вони і досі гуляють, взявшись за руки, як молоді пара. Приємно було чути під час вернісажу його літературну українську мову без жодного акценту. І це попри десятиліття життя у США!

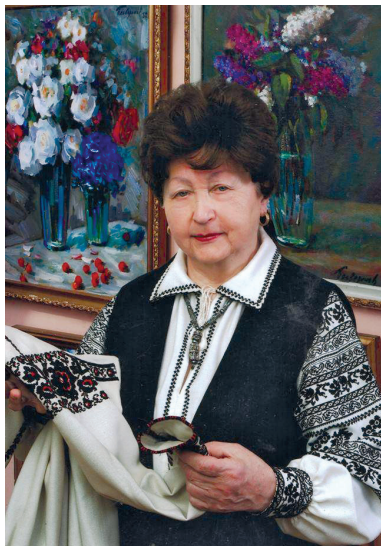
Сергій БАХІН

На початку травня у Дрогобичі на Львівщині згадували народну майстриню, дослідницю бойківської вишивки Мирославу Кот.

Святкова академія – наукова конференція з нагоди 85-річчя від дня народження майстрині відбулася у навчально-науковому інституті фізики, математики, економіки та інноваційних технологій, де пані Мирослава розпочала свою педагогічну та мистецьку діяльність, відкрила кафедру і створила школу дрогобицької вишивки. Хоча сама майстриня вже відійшла у засвіти, проте в залі про неї нагадувало все – її книги й неперевершені роботи, творчість учнів і численні шанувальники.

Зі спогадами про М. Кот виступила її сестра, Ольга Гут, яка по смерті майстрині успадкувала її вишивані роботи й разом із творчою лабораторією «Мистецька Бойківщина» опікується виши-

«Ми ставили перед собою завдання, – писала сама М. Кот, – зберегти нащадкам старовинні візерунки, техніки і кольорову гаму, передати своєрідність декоративного мистецтва, відшукати рідкісні орнаменти». Невтомна польова експедиційна робота, спілкування зі старшими селянками принесли результат – пані Мирослава

КОЛИ ВИШИВКА, ЯК ПІСНЯ

вальницькою спадщиною пані Мирослави.

За освітою Мирослава Кот – педагог-математик. Тривалий час вона працювала викладачем кафедри математичного аналізу пединституту ім. Франка у Дрогобичі. За сприяння проректора Юрія Кишакевича заснувала першу в Україні кафедру методики й історії народних художніх галичини та центральної України. Музеї всього світу і приватні колекціонери пишуться її витворами у своїх збірках.

Внесок Мирослави Кот у вивчення вишиваного мистецтва не перевершив жоден інший дослідник бойківської спадщини. Доцент із Дрогобича виявила й узагальнила ті аспекти народного мистецтва, про які до неї ніхто навіть не здогадувався. Поки більшість дослідників писали про українську вишивку загалом, майстриня достеменно вивчила регіон, у якому жила, і людей, серед яких творила.

Олена ГОРІШНЯНСЬКА

СВЯТО МАТЕРІ В ШЕВЧЕНКІВСЬКОМУ ГАЇ

Львівське обласне об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка вже увісімнадцяте відзначило «Свято Матері в Шевченківському гаї».

Як наголосив голова товариства Ярослав Пітко: «Це триєдине Свято – шанування Матері Богородиці, Матері України, Матері, що дала нам життя, подяки своїм матерям за те, що навчили любити свій край, рідну мову, за ласку і турботу».

Метою проведення «Свята Матері в Шевченківському гаї» є відновлення українських традицій, популяризація української культури, мови, збереження української ідентичності. Тому програма свята містила: пісні, присвячені матерям, жінкам, патріотичні пісні для матерів, які чекають з війни своїх чоловіків, синів; а завершено свято творами, які вселяли оптимізм, віру в себе, свою державу».

У концертній програмі взяли участь: народний артист

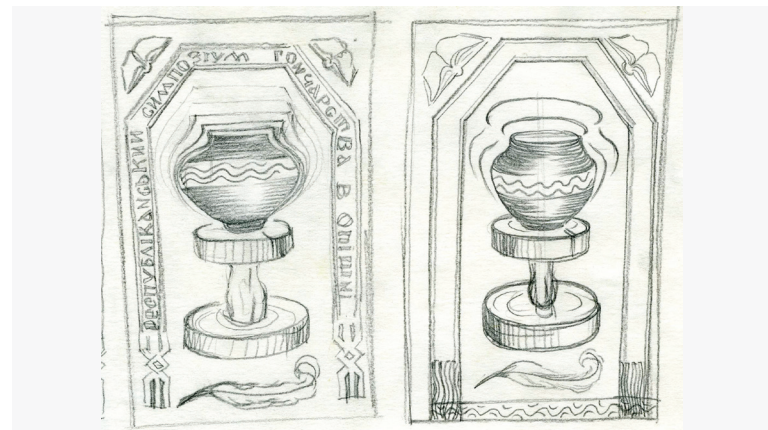
України Мар'ян Шуневич, заслужений артист України Роман Ковальчук, співачка, лауреат міжнародних конкурсів Оксана Муха, оркестр народних інструментів та духовий оркестр Львівської консерваторії, поет Богдан Стельмах, танцювальний колектив «КАРПАТИ», переможці відбірко-

вого туру фестивалю «Червона Рута», дитячі колективи Центру творчості «Веселка», театр пісні «Галицька перлина» та інші професійні колективи. Окрім цього, було організовано розважальну програму для дітей. «Свято Матері в Шевченківському гаї» відвідало близько 7 тисяч осіб.

ХУДОЖНИК-КЕРАМІСТ СЕРГІЙ РАДЬКО: АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ В ОПІШНОМУ

Сергій Радько.
Фото Тараса ПОШИВАЙЛА

Ескіз Сергія Радько, Національний архів українського гончарства

Український художник-кераміст Сергій Радько відомий своєю високою майстерністю, унікальною творчістю й креативом. Його твори зберігаються в багатьох українських та закордонних музеях. Це дуже талановита, добра й чуйна людина. Сергій любить приїздити до Опішного, працювати, надихаючись краєвидами селища. Завдячуючи цьому, Національний музей-заповідник українського гончарства у своїй фондівій колекції має чималу збірку його картин і творів кераміки. Окрім того, Національний архів українського гончарства постійно поповнюється його архівними матеріалами, які він передає до відділу на зберігання. У персональному архівному фонді майстра містяться ескізи його ро-

біт, фото- та відеоматеріали, на яких зафіксовано відкриття його персональних виставок, участь майстра в керамічних симпозиумах та в кераморезиденції Національного музею-заповідника українського гончарства. Там також зберігаються листи й вітальні листівки, копії його персональних документів. Сергій Радько зробив чималий внесок у створення Національної галереї монументальної скульптури, що просто неба експонується в музеї-заповіднику. Він добрий друг та товариш, якому завжди раді і якого чекають в Опішному.

Наталія СТЕБЛІВСЬКА, завідувач науково-пошукового відділу керамологічних джерел Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному

У рамках реалізації проекту «Малі міста – великі враження» Міністерство культури України підтримало 8 проектів невеличких міст України.

Більшість малих міст України – це справді унікальні осередки культури та історії нашої країни. Україна готова змінюватись, і українці усвідомлюють, що саме культура є фундаментом перетворень у державі – зазначив міністр культури Євген Нищук.

Першим з проектів 9–13 травня стартував Міжнародний фестиваль кіно та урбаністики «86» у місті Славутич.

Головна мета фестивалю – переосмислення Чорнобильської спадщини. Місто Славутич у цьому контексті відіграє велику роль, оскільки було спроектоване саме після вибуху на четвертому реакторі Чорнобильської АЕС для переселення працівників станції та їхніх родин, які до того жили у Прип'яті. Прагнучи наголосити на солідарності народів, радянський уряд залучив до будівництва різні республіки, які проєк-

«86» — СХОПИТИ НЕВЛОВИМЕ

вий оркестр вразив усіх своєю майстерністю і драйвовістю, влаштувавши справжню дискотеку. У цей день учасники архітектурного воркшопу презентували свої роботи, а режисер Йоран Олссон представив глядачам два своїх

словенському місті, глядачі разом вирішували, за якими камерами йти, і визначали, як розгортатиметься показ.

Цього року вперше конкурс «Пальма Півночі» відбувся у міжнародному форматі: відбіркова комісія отримала 140 заявок із 9 країн, з яких обрала 12 стрічок – 5 українських та 7 зарубіжних. Міжнародне журі визначило володаря Гран-прі та Призу за найкращий український короткометражний документальний фільм, а пряме голосування визначило лауреата Призу глядацьких симпатій. Членами почесного журі «Пальми Півночі» були сценаристка Наталя Ворожбит, журналістка Марія Кувшинова та програмний директор кінофестивалю в Іглові Віктор Корень.

Гран-прі в конкурсі «Пальма Півночі» та Приз глядацьких симпатій отримала стрічка «Чарівна таблетка» Олександра Зубовленка, найкращим українським фільмом став «Зв'язок» Жанни Озірної.

На фестивалі відбувся прем'єрний показ фільмів-фіналістів освітнього проекту MyStreetFilmS Ukraine: Спільні місяця, за яким упродовж весни учасники знімали свої картини під наглядом професійних тьюторів. Переможцем став фільм «Діорама» Зої Лактіонової та Тетяни Корнеєвої. Спеціальну відзнаку журі отримала стрічка «Гирі мої Гирі» Євгена Нікіфорова. Фаво-

ритом глядачів стала картина Лізи Герман «Порцеляна». А найкраща стрічка минулого року, «Ма» Марії Стоянової, була показана на фестивалі у Іглові та увійшла до шостої збірки короткометражних фільмів «Українська Нова Хвиля».

Фільмом-відкриттям стала документальна стрічка Йорана Олссона «Фонко», яку шведський режисер представив особисто. На фестивалі відбулися покази ще двох його робіт: «Про насильство» (2014) та «Чорний мікстейп 1967–1975» (2011). Олссон також представив і прокоментував два фільми, що вплинули на його режисерське бачення: «Округ Гарлан, Сполучені Штати Америки»

пила мариупольська платформа ТЮ.

У рамках урбаністичної програми 18 квітня розпочала роботу урбаністична резиденція. З великої кількості заявників з різних країн світу було відібрано 9 резидентів: Андраш Таборі (колектив GRUPPO TÖKMAG), Юрген Рендл, Катерина Берлова та Олеся Онікієнко, Маттіас Мальк, Міхаела Лакова, Олександр Єльцин, Ольга Зовська, Сибіллі Фойхт. Резиденти – архітектори, урбаністи і митці – представляли країни, які були залучені до створення Славутича: Азербайджан, Грузія, Вірменія, Естонія, Литва, Латвія,

тували певні квартали, названі на честь відповідних міст: Баку, Тбілісі, Єревана, Таллінна, Риги, Вільнюса, Києва, Ленінграда, Москви та Белгорода. Архітектори, урбаністи та будівельники приїхали до України та менше як за півтора роки побудували місто на 25000 мешканців. У 1990-х роках було побудовано три нових квартали (Печерський, Добринінський та Чернігівський), які, на відміну від попередніх десяти, не мали конкретної топографічної прив'язки. У 2017 році в результаті мистецького проєкту, над яким працювала група місцевих мешканців, з'явився 14-й квартал, натхненний містом Афіни. Цей проєкт мав на меті переосмислити урбаністичний спадок міста й поміркувати над його майбутнім розвитком.

5-й фестиваль кіно та урбаністики «86» реалізує поставлені завдання, поєднуючи кіно, музику та урбаністику. Цьогоріч він пройшов під назвою «Щось невловиме».

Церемонія відкриття зібрала аншлаґ, Чернігівський військо-

фільми. Фінішував велопробіг Чернігів-Славутич і відбулася музична вечірка «Аномалія: Космічне відкриття».

Кінопрограму фестивалю було сформовано за темами: урбаністика, енергетика, екологія. У секції кіно було представлено повнометражні документальні фільми з 13 країн. Серед них – «Похвала Нічому» сербського режисера Боріса Мітіча, кінопоема, де звучить саундтрек від Tiger Lillies та Pascal Comelade, а текст начитую рок-ідол Irti Поп. Прем'єра стрічки відбулася на кінофестивалі в Локарно у конкурсі експериментальних і новаторських фільмів Signs of Life. Картина турецького режисера Джорджана Кельтека «Метеори» отримала в Локарно нагороду «Swatch Art Peace Hotel», а на міжнародному фестивалі у Іглові – приз за найкращий повнометражний дебют. Цього року на фестивалі було вперше показано інтерактивне кіно – «Повстання у Мариборі» Мейпл Рази та Мілтона Гійена. Переглядаючи його, спостерігаючи за заворушеннями в однойменному

Барбари Копл та «Дівчата з Челсі» Енді Воргола.

Музична частина програми під назвою «Аномалія» збирила 25 виконавців електронної та інструментальної музики і складалася з п'яти вечірків за участі Ptakh_Jung, Freak Rave Cabaret, резидентів 20ft Radio, нових імен приазовської техно-сцени, а також робітника ЧАЕС і за суміщництвом музиканта – DJ Trofimm. Також у програмі – спеціальний гість, «геній-космонавт» із Позняків. Вдень працювала сцена 20ft Radio, а на відкритті та закритті було представлено спеціальні музичні перформанси. Запрошеними кураторами висту-

Україну, Росію, а також Польщу, Словаччину, Чехію та Угорщину. Разом вони протягом місяця міркували про історичний розвиток і потенційне майбутнє Славутича, здійснювали мистецькі та урбаністичні дослідження, розробляли і втілювали свої урбаністичні проєкти, презентували їхні підсумки в рамках фестивалю. Куратором резиденції виступив колектив METASITU – керівники урбаністичної програми 5-го Фестивалю «86».

До середини квітня для славутичан та гостей з інших міст тривав прийом заявок на участь в архітектурному воркшопі, мета якого – облаштувати кемпінґ та уявну набережну сухого озера, відомого як Котлован. Дитяча школа урбаністики запропонувала освітні програми під час фестивалю для гостей від 8 до 14 років та їхніх батьків.

Міський голова Юрій Фомічев так охарактеризував фестиваль «86»: «Це туса сучасних архітекторів, урбаністів. Документальні фільми, хакатони, все, що завгодно. Просто божевілья. Просто суцільна філософія. Навіть тема цьогорічного фестивалю – «Щось невловиме».

За словами і відвідувачів, і самих організаторів, за атмосферою приїздять саме до Славутича на Міжнародний фестиваль кіно та урбаністики «86».

Юрій Тарасович Мітулінський

Ця розповідь про мого батька – Мітулінського Юрія Тарасовича, якому минуло року виповнилося 690 років.

Кожному з нас дорогі наші батьки, у кожного з нас чутливе ставлення до них. Ми впевнені, особливо в дитинстві, що тато найкращий і найсильніший, завжди зможе захистити від усіх негараздів. Мені пощастило прожити 25 років свого життя разом з людиною надзвичайної мудрості, порядності й розуму. Вже 30 років, на жаль, як я живу винятково спогадами про батька...

З батьком і матусею, 1936 р.

НЕСПОКІЙНА ЮНІСТЬ

Зимового дня 23 грудня 1926 року в містечку Золотоноша на світ з'явився хлопчик, якого батьки назвали Юрієм. У сім'ї Тараса і Віри Мітулінських це була перша дитина. Будинку родини розташовувався на вул. К. Маркса, 23 (нині – Січова). На щастя, ця одноповерхова будівля збереглася. Декілька років тому, під час наших відвідин Золотоноші, нинішні господарі гостинно прийняли нас, розповіли багато цікавого. Цей будинок від самого початку використовувався як службове житло для районних керівників різних рівнів, яких службовий обов'язок направляв до цього міста. Згодом цей будинок втратив початкове призначення і став родинним гніздом для певної ро-

СПОГАДИ ПРО БАТЬКА І ЛЮДИНУ

дини. Настав час розповісти про батьків нашого героя.

Батько – Мітулінський Тарас Спиридонович, 25.02.1897–18.11.1937

Життя Мітулінського Т.С. складалося цікаво і трагічно. Син наймита зумів закінчити 2 класи церковно-приходської школи. У 1911 році доля закинула Тараса з Тетієвою до Києва, де він працював чорноробом у зубного лікаря. У 1912 році відбувся крутий поворот у його житті. Після знайомства у Києві зі скульптором Сокольницьким Миколою Станіславовичем переїхав разом з ним до Парижа і працював у його майстерні протягом 2 років. Там Сокольницький Н.С. у 1914 році виставив скульптуру «Атлет», для якої позував молодий Тарас у салоні Товариства французьких художників. 1939 року цю скульптуру придбав французький уряд.

Повернувшись до рідного Тетієва в 1918 році після стількох років поневірянь, набравшись життєвого досвіду, разом з однодумцями Тарас став будувати нове життя в рідному краї. Незабаром молодого ініціативного хлопця обирають першим Головою Тетієвського районного виконавчого комітету.

а 2015 року рішенням сесії Тетієвської міської ради Київської області Мітулінському Тарасу Спиридоновичу присвоєно звання «Почесний громадянин Тетієва» за № 26 (посмертно).

Мати – Мітулінська (Скаржановська) Віра Евстафіївна, 29.07.1900–07.09.1951.

Віра, як видно з метричного запису, народилася в сім'ї священнослужителя. Із часом її батько був висвячений у сан священника і служив у Тетієві, Фастові та с. Дорогинка Фастівського району. Віра, як і більшість її сестер, закінчила Перше київське жіноче училище духовного відомства – своєрідний пансіон, у якому жили і навчалися доньки священнослужителів Київської єпархії віком від 12 до 18 років.

Після арешту чоловіка була затримана як дружина ворога народу та утримувалася в Київській в'язниці. Мабуть, пожалівши Віру Евстафіївну, яка була на восьмому місяці вагітності, її незабаром відпустили під підписку про невиїзд. Незабаром у січні 1938-го народився син Ігор. Через хворобу він не прожив і року. Примітним є метричний запис про народження Ігоря. У графі «батько» зазначено лише ім'я – Тарас, ані прізвища, ані по батькові. Спрацював материнський інстинкт – захистити хоч якось майбутнє своєї дитини. Ніхто не міг припустити на той час, що в подальшому може бути реабілітація та розвінчання культу особи Сталіна. Пішла з життя Віра Евстафіївна рано, на 51-му році життя, похована в Києві на Байковому кладовищі.

Коротко познайомившись із біографіями батьків, повернемося до життєвого шляху Юрія. Сім'я Мітулінських у 1930 році переїхала до Києва. Після переїзду родина Мітулінських мешкала на вул. Горовиця 8-б, кв. 2 (нині Велика Житомирська).

Батько Юрія майже весь час був на роботі (найчастіше у відражденнях), а синові більше уваги приділяла мама. Юра пішов 1934 року в перший клас 11-ої київської школи, розташованої недалеко від будинку.

У 1937 році заарештовують тата. Наступного дня у школі дівчинка, сусідка за партою, встала і голосно повідомила, що «більше за однією партою із сином ворога народу сидіти не бажає». Ось такі реалії того часу... Після звільнення Києва від фашистських загарбників у листопаді 1943 року тато з бабусяю повертаються з евакуації до рідного Києва. На щастя, будинок на В. Житомирській уцілів, і вони в'їхали у свою кімнату площею 13 кв. м. Варто зазначити, що кімнат у тій оселі було 10 (!), а сусідів 50 (!) душ.

Майя Андріївна Мітулінська

СТУДЕНТСЬКІ РОКИ

Здобувши середню освіту, Юрій як людина, що захоплюється, побачивши оголошення про набір студентів до театральної студії при театрі російської драми, подав документи і був зарахований. У той час там навчалися знамениті в подальшому артисти – Кирило Лавров, Олег Борисов. Дізнавшись про це, бабуся була не в захваті, вважаючи, що чоловікові треба мати якусь прикладну професію, а театр може бути лише доповненням. Юра вирішив не заперечувати мамі, але перед

тим, як залишити студію, встигнувши в епізоді культового післявоєнного фільму «Подвиг розвідника».

Отже, в 1948 році Юрій Мітулінський стає студентом електротехнічного факультету Київського інституту кіноінженерів на вул. Червоноармійській, 13 (Велика Васильківська). Зараз цього інституту вже немає – він став акустичним факультетом Київського політехнічного інституту. Скільки вселяких оповідок я почув про цей час від батьків! Але головна подія в житті моїх батьків стала на першому курсі, коли інститутськими сходами спускалася у крепдешинової вишневої сукні красуня Лапенко Майя. Саме тоді Юрій Мітулінський сказав своєму другові Борису Павленку – ця дівчина стане моєю дружиною. Так воно і сталося в листопаді 1951 року.

Хотів би висловити слова захоплення моєю мамою. Озираючись назад, розумієш, який сміливий крок зробила мама, виходячи за тата. Я не кажу про те, що не було грошей, найголовніше те, що вона, дочка полковника Червоної армії, пов'язала своє життя з «сином ворога народу». Це клеймо «ставило палиці в колеса» молодій родині довгі роки – до реабілітації дідуся в 1957 році. ►

В. М. Глушков і Ю. Т. Мітулінський

► Добрим словом варто згадати однокурсників батьків: Сахарових, Вінницьких, Раковських, Резнікових, Заславську та багатьох інших. Щоп'ять років після закінчення інституту вони збиралися, щоб згадати студентські роки.

Під час роботи в інституті «Київ-проект» молодий інженер Юрій Мітулінський виконував проект із розробки електропостачання (освітлення, габаритні вогні тощо) пішохідного мосту через Дніпро на Труханів острові у Києві.

КІБЕРНЕТИКА І КІБЕРНЕТИКИ

1957-й став переломним у житті Юрія Мітулінського. У слідчій справі 1937 року на Мітулінського Т. С. на останній сторінці зберігається розписка тата про отримання в приймальні КГБ УРСР рішення засідання Військової колегії Верховного суду СРСР про припинення справи та реабілітації за відсутністю складу злочину у справі Мітулінського Тараса Спиридоновича. Мама згадує, що це був один із найщасливіших днів. Адже над сім'єю відтепер не висів дамоклів меч постійної загрози і невпевненості в завтрашньому дні.

Цього ж року батько, прочитавши в газеті інформацію про набір співробітників до Інституту математики АН УРСР, подав заяву і був зарахований за конкурсом на посаду старшого інженера. У 1957 році на базі Інституту математики створюється новий підрозділ – Обчислювальний центр АН УРСР (ОЦ АН УРСР). До роботи доводилося добиратися дуже далеко, у Феофанію. Це і зараз територіально за межами Києва, а в 1950-х роках була далека околиця.

Із приходом керівником ОЦ академіка В. М. Глушкова почався новий етап розвитку кібернетики. У спогадах Глушкова згадується житловий будинок для співробітників. Там за адресою проспект Науки, 43, живуть вже онуки першопрохідців кібернетики. А тоді, в 1958–59 роках, на запрошення В. М. Глушкова з усього Союзу з'їжджалися світлі голови, яким відразу вручалися ключі від новеньких квартир. Саме вони в подальшому прославили вітчизняну кібернетику видатними досягненнями. Із багатьма сім'ями батьки підтримували дружні стосунки протягом багатьох років. А як можна забути свята, проведені в нашій квартирі! А як співав тато! Його оксамитовий баритон оцінив народний артист СРСР Б. Штоколов, що у 1979 році написав татові пам'ятну листівку: «Найвчненішому серед співаків і найспівучішому серед вчених». Тато дуже пишався цим. Мабуть, зв'язок з мистецтвом, закладений ще в юності, був також йому близький навіть через стільки років.

Я вклоняюся долі, яка мені подарувала можливість спілкуватися з людьми, що прославили

Зі співаком Б.Штоколовим

вітчизняну науку. Наша родина дуже вдячна друзям батька за те, що вони після його смерті не забули про нашу сім'ю і відвідували нашу оселю, за те, що зберігають пам'ять про тата. Якось одного з гостей нашого дому я спитав: що змушувало Вас, вченого зі світовим ім'ям, академіка, спілкуватися з моїм татом, кандидатом наук. Відповідь була простою і лаконічною: «твій тато не став академіком просто через непорозуміння». Згадуючи минуле, мені важко згадати ситуацію, щоб у тата не було відповіді на поставлене запитання, він справді мав енциклопедичні знання.

У 1959 році провідний інженер Юрій Мітулінський зарахований до аспірантури ОЦ АН УРСР. Наступного року його було призначено на посаду керівника інженерно-конструкторського відділу (ІКО). ІКО став кістяком створеного в 1963 році Спеціального конструкторського бюро математичних машин і систем (СКБ ММС) Інституту кібернетики АН УРСР. Все починалося з колективу із 40 осіб, який переріс у самостійну організацію у складі Кібернетичного центру чисельністю 3500 осіб. З першого дня директором був призначений Мітулінський Ю. Т.

Час минав, і попри все розвивалася кібернетика. У 1968 році тато захистив кандидатську дисертацію. Робота була зроблена на такому гарному рівні, що хотіли відразу присвоїти вчений ступінь доктора технічних наук. Але щось завадило. Науковим керівником дисертації був академік В. М. Глушков.

За спогадами вченого-кібернетики Малиновського Б. М., у 1963 році була представлена на здо-

використовувалася в різних галузях. Серед авторів цієї роботи був і Мітулінський Ю. Т.

На початку 1970 року в будівлі на вул. Лисогірський стало тісно, і в Теремках (район Києва) почалося масштабне будівництво нового Кібернетичного центру. Там же будувалися і корпуси СКБ ММС із дослідним виробництвом. Це потребувало великої концентрації сил і самовіддачі. Хто хоч раз бував у Кібернетичному центрі, той зрозумів, який обсяг робіт був виконаний. До слова, моя мама з 1959 року очолювала один з конструкторських відділів, який компонував друковані плати для майбутніх ЕОМ. Зі своїми дівчатками, як лагідно називає їх мама, пропрацювала до виходу на пенсію.

У цей період СКБ динамічно розвивалося, створювалися і впроваджувалися в народне господарство новітні розробки. Чимала заслуга в цьому й особисто Мітулінського Ю. Т. Держава високо оцінила батькову роботу: орден «Знак Пошани», звання «Заслужений машинобудівник УРСР», лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки, премії Ради Міністрів СРСР.

Тато вмів цінувати людину праці, навіть якщо це був простий робітник. Вже після його смерті прості робітники з дослідного заводу СКБ часто згадували, як

Юрій Тарасович не гордував привітатися з ними за руку. До всіх підлеглих тато звертався на «ви». Виняток становили тільки «старички» з Феофані.

Розробки СКБ широко впроваджувалися не тільки на підприємствах Радянського союзу, а й у країнах «соцтабору». Мітулінському Ю. Т. доводилося багато разів їздити в закордонні відрядження. Але мало хто здогадувався про заповітну мрію батька – відвідати Париж. Мабуть, мій дідусь багато розповідав маленькому Юрію про Париж, як він там жив і працював. На жаль, це залишилося тільки мрією... У ті часи не можна було поїхати туди, куди ти хочеш. Може, нащадки реалізують ці плани і відвідають це прекрасне місто.

30 січня 1982 року з життя йде академік В. М. Глушков. Директором Інституту кібернетики став його заступник академік В. С. Михалевич. Тато дуже важко пережив смерть «шефа» – так він з повагою завжди говорив про Віктора Михайловича, і попросив про відставку. Мені дуже дорога книга, подарована мені на день народження в 1983 році дружиною академіка Глушкова Валентиною Михайлівною з дарчим написом: «від родини В. М. Глушкова – великого друга твого батька».

Президент АН України академік Б. Є. Патон нагородив Мітулінського Ю. Т. Почесною грамотою Президії АН України, подякувавши за багаторічну плідну роботу на посаді директора. В новому кабінеті на 7 поверсі тато пропрацював ще 6 років. До нього часто приходили люди за порадою, подякувати за допомогу, яку надав батько, коли був директором. На жаль, були і ті, хто відвернувся, хоча саме вони отримали свого часу найбільше. Але таких людей було дуже, дуже мало. Пішов Мітулінський Ю. Т. як і В. М. Глушков, 30 січня 1988 року, рівно за шість років. І потім не вір у збіги... Похований батько на Байковому кладовищі.

Мешканці Золотоноші пам'ятають про свого знаменитого земляка. На сайті Золотоноського району розміщена інформація про Мітулінського Ю. Т. у розділі «Видатні люди». Є інформація про батька й у краєзнавчому музеї Золотоноші. Цього року за рішенням Золотоноської влади планується відкриття меморіальної дошки на честь Мітулінського Ю. Т.

Яким я запам'ятав тата? Суворим – так, справедливим – так, порядною людиною – так, люблячим близьких – так, вразливим – так. Пам'ять – дивна річ. Вона іноді виоплює якісь фрагменти, епізоди і фрази, які часом бувають важливішими за сухі хронологічні факти з життя людини. Запам'ятовується все найяскравіше, найсвітліше і найдобріше. І це правильно...

На першотравневій демонстрації разом з академіком В. С. Михалевичем, 1982 р.

Неможливо позбутися враження, що у картинах одеської художниці Наталії Лози завжди сяє сонце – радісне, щасливе, пекуче, але привітне, одним словом – північне.

Воно заповнює парадні площі й затишні околиці, славетні дворики й морське узбережжя – усю Одесу, весь світ! Навесні чи влітку – зрозуміло, але воно не зникає й ніби зовсім не слабшає восени та взимку – в кожному разі, якщо вірити осіннім і зимовим спостереженням мисткині, а вірити їм можна (і треба)! А іноді взагалі здається, що воно (північне сонце тобто)... не згасає навіть уночі! Принаймні – тут, на картинах.

СВЯТО ПІВНІЧНОГО СОНЦЯ

***

Із творів Наталії Лози переважна більшість – пейзажі. Ще є натюрморти, але все ж, як виняток (хоча іноді й дуже симпатичні). А ще є поєднання цих двох жанрів, і поєднання таке дає іноді надзвичайно вдалий і щасливий результат... Але про нього – трохи згодом.

Існують (десь у світі) пейзажі-спогади, пейзажі-спомини, навіть пейзажі-медитації, але це – не про картини одеської художниці. Її сфера – враження, яскраве й сильне, складники якого – світло (сонячне, звичайно), кольори (максимально дзвінки та чисті) і щастя – відчувати, дихати, жити. Дозволяється також мріяти – передусім про мандри за обрій на рибачьому човні. А вже потім – про фрукти й морозиво. Але це так – потурання, попуск для слабких тілом і духом курортників з блідого Півночі. Саму Наталію Лозу як справжню одеситку сонце

не лякає. Адже для неї воно – не спека, а світло.

Як саме працює Наталія Лоза – кажучи чесно, не знаю (до речі, чимало художників взагалі не люблять, коли за ними... спостерігають під час роботи). Але уявляєш чомусь енергійну людину, яка зухвало встановлює свій мольберт на розі кількох славетних вулиць – або посеред найпараднішої площі – і, не звертаючи уваги на липневу спеку, працює захоплено і, не побоїмося цього слова, щасливо. Адже перед нею – старовинний палац. Або – дворик зі традиційною одеською «галереєю» і рудим котом. Або – літнє кафе. Або – сільська хата. Або – хата на березі моря і чов-

ХОЧЕШ БУТИ НАЙКРАЩИМ — ІДЬ НА ВІННИЦЬКИЙ ПЛЕНЕР!

Літо обіцяє бути насиченим і цікавим для вінничан, гостей міста і людей, які не лише люблять, а вміють малювати. Бо до Вінниці запрошують організатори Другого Всеукраїнського мистецького пленеру «Найкращий художник/ The best artist 2018».

Леся САМІЛЕНКО

Не лише на гостини, але й для загального розвитку. Адже на пленер зберуться найкращі художники, і не лише з України, а й зарубіжні. Учасниками стануть художники з Грузії, Франції, Литви та інших країн світу.

Тож для вінничан цей захід є своєрідним тестуванням стосовно формування іміджу як європейського міста. А для художників – стимулом для подальшої творчості. Отакий сюрприз і водночас закономірні наміри представників Подільського регіону не лише поживить культурологічний пульс міста та його мешканців, але й забезпечать широкі можливості для митців, яких відібрано на конкурсній основі для участі в пленері. Їх буде 10–15 особистостей, творчість яких стане конкурентоспроможною не лише в Україні, а й на світових мистецьких імпрезах. А задум – просто чудовий, бо завданням кожного з них буде змалювати і представити роботи, які, за словами організаторів: «Відобразять на своїх полотнах наймальовничіші куточки української «золотої провінції» – Вінниці та Поділля». Ці картини вже згодом стануть надбанням

і колекцією майбутнього музею сучасного мистецтва Вінниці.

Демонстрація цих робіт відбудеться під час святкування Дня міста. А організатори обіцяють також інші мистецькі заходи, які відбуватимуться в рамках пленеру і на яких можна буде почути і побачити учасників пленеру не лише в ролі художника. Зрозуміло, що талановиті люди зазвичай є багатогранно обдарованими особистостями. Хтось пише поезію чи прозу, хтось не гірше співає чи грає на музичних інструментах... Зрозуміло, що подія ця для вінничан і гостей міста буде не лише яскравою, а й знаковою.

На презентації проекту, яка відбулась у Шоколадному будиночку, що в центрі столиці, завітали не лише почесні гості. Учасників та організаторів проекту привітав міністр культури України Євген Нищук, адже його відомство також долучилося до підтримки прагнень і планів вінницького керівництва. Погодьтеся, що відповідальність за імідж міста – справа серйозна, все залежить від спільних зусиль не лише тих, хто це замислив, а й усєї міської спільноти загалом.

А малювати на Поділлі – це просто Божий дар, адже недарма так про цей край написала Леся Українка: «Красо України, Подолля...» Цей край створений для оспівування і прославлення його природи. Він – унікальний, навіть ще зберіг свої автентичні ознаки не лише природної краси.

Торішні переможці конкурсу: корифей, вінничанин Володимир Оврах та дебютантка, художниця Євгенія Шаповалова отримали почесні значки зі срібла з покриттям коштовною по-

золотою «Найкращий художник» і окриленість орлів, які мають бажання знову й знову брати участь у цьому заході.

А ще на презентації всі присутні мали змогу познайомитися з творчістю художника Валерія Гегамяна. Хтось уперше побачив його роботи, хтось додав до своїх вражень нові, від ще не бачених картин. Цю виставку відкрив син художника, який презентував і засновану ним і його родиною Премію імені Валерія Гегамяна. Тож до нагород, які вже відомі з торішніх подій, долучиться ще ця – нова і доволі престижна.

Є за що боротися митцям, але і це не головне, адже участь у такому заході – це завжди не лише цікаво, а й почесно для кожного його учасника. А я особисто переконана в тому, що художники з інших країн світу, для яких Поділля стане відкриттям, повернуться з потужними позитивними враженнями не лише про Вінницю, а й про подільський край, який не може не зачарувати і причарувати будь-кого, чий очі бачать красу, а серце прагне насолодитися нею.

Оксана ЛАМОНОВА

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

№ 21 (4800), 25 травня 2018 р.

Свідомство про реєстрацію КВ № 1026 від 26.10.1994 р.

Засновники: Міністерство культури України, редакція газети

Головний редактор: Євген БУКЕТ

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498-23-62, cultandlife@gmail.com

Видавець: Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор: Андрій ШЕКУН

Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498-23-65

Дизайн та верстка: Сергій ЗАДВОРНИЙ

Поліграфічний комбінат: ТОВ «Типографія "Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40. Тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51

Розповсюдження і реклама:

Тел.: +38 (044) 498-23-64; +38 (097) 111-17-56

Публікуючи проблемні матеріали, редакція, окрім спеціально обумовлених випадків, подає лише авторський погляд. Вміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо інше не вказано стосовно конкретного матеріалу.

Передплатна ціна на 2018 р.:

6 місяців – 199,58 грн; 9 місяців – 299,57 грн.

Передплатний індекс: 60969

ISSN 2519-4429

Наклад 5 000

Ціна договірна

© СС ВУ «Культура і життя», 2018

